

PIHTLA LASTEAIA

ÕPPEKAVA

2022a.

SISUKORD

1. PIHTLA LASTEAIA LIIK JA ERIPÄRA.....	3
2. ÕPPE- JA KASVATUSTÖÖ VISIOON, EESMÄRGID JA ÜLESANDED.....	4
3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUS.....	5
3.1. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED	5
3.2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS.....	8
3.2.1. Dokumentatsioon.....	8
3.2.2. Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine.....	8
3.2.3. Päevakava.....	11
3.3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU.....	12
3.3.1. Õpikäsitus.....	12
3.3.2. Tegevuste lõimimine.....	12
3.4. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE VALDKONNAD VANUSETI.....	13
• Mina ja keskkond	13
• Keel ja kõne	20
• Eesti keel kui teine keel.....	22
• Matemaatika.....	24
• Kunst.....	25
• Mäng.....	27
• Liikumine.....	31
• Muusika.....	35
4. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS.....	37
4.1. KASVUMAPI KOOSTAMINE.....	40
4.2. LAPSE ARENGU HINDAMISE TABELID VANUSETI.....	41
5. ERIVAJADUSEGA LAPSE ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA KORRALDUS.....	54
6. KOOSTÖÖ.....	56
6.1. KOOSTÖÖ LASTEVANEMATEGA.....	57
6.2. KOOSTÖÖ KOOLIGA JA TEISTE LASTEAEDADEGA.....	57
7. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD.....	58
8. LISAD:	
Lisa 1 NÄDALAPLAANI VORMID.....	59
Lisa 2. KÜSITLUSLEHT LASTEAEDA TULLES	61

1. PIHTLA LASTEAIJA LIIK JA ERIPÄRA

Pihlta Lasteaed on munitsipaalõppeasutus, mis juhindub oma tegevuses haridusseadusest, kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest, teistest lasteaia tööd puudutavatest seadustest, õigusaktidest ja põhimäärusest.

Pihlta Lasteaia asub Püha külas, Saaremaa maakonnas.

Pihlta lasteaed asub 4-klassi kooliga ühes majas ja kannab ametlikku nimetust Pihlta Kool. 2005. aasta kevadel otsustas Pihlta Vallavolikogu Sandla Lasteaia ja Pihlta Algkooli ümberkorraldamise ja ühendamise. Alates 1. septembrist 2005.a. töötab kool ja lasteaed koos. Lasteaias on kaks liitühikut: noorem rühm (2-4 a) ja vanem rühm (4-7 a).

Pihlta Lasteaias toimub õppe-kasvatustöö koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava alusel.

Õppe- ja kasvatustegevus toimub **üldõpetuse alusel**. Õppe-kasvatustöös on võetud kasutusele parimad praktikad „Heast Alguse“ ja Montessori metoodikast.

Lasteaia rühmaruumid on jaotatud vastavalt võimalustele tegevuskeskusteks, kus laps saab oma võimete ning huvi kohaselt tegutseda. Õppetööd tegevuskeskustes planeerivad ja juhendavad õpetajad ning õpetaja-abi. Õppetöö käib väikestes 5-7 lapselistes gruppides. Arvestatakse lapse individuaalsust ja eripära, õppimine toimub suures osas läbi mängimise, ise tegutsemise. Planeeritud õppetegevus arutatakse lastega läbi igapäevaselt hommikuringis. Lastega koos lepatakse kokku rühma- ja õuereeglid, mille täitmist üksteiselt nõutakse. Rühmareeglid asuvad rühmatoa seinal. Lisaks tutvustatakse neid reegleid ka lapsevanematele koosolekul, rühma listis ja teadetetahvil.

Pihlta Lasteaia eripäraks on:

- **lasteaed/kool asub metsa sees**, looduslikult kaunis kohas. Lastega käiakse jalutuskäikudel metsas, kus õpitakse tundma loodust erinevatel aastaegadel;
- **lasteaia/kooli** lähedal asub Soobiku Õpperada, mis võimaldab lastel õppida selgeks erinevaid taimekooslusi, kuulata loodushääli ja õppida looduses käitumist;
- **lasteaia/kooli** õues asub seiklusrada, kus lapsed õpivad ronimist ja tasakaalu hoidmist ning üksteisega arvestamist;
- **lasteaed/kool** on liitunud programmiga „ Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“;
- **lasteaial** on koos kooliga ühine **logo ja ühine kodulehekülg internetis**;
- **lasteaed** on väike ja toimib nagu suur pere, lapsed ja õpetajad tunnevad ning toetavad üksteist. Hea on korraldada kogu lasteaiarahvast ühendavaid üritusi.
- **liitühik** kui lapse sotsiaalse arengu loomulik keskkond.
- lapse jaoks sujuv **üleminek lasteaiast kooli**.
- **hea koostöö** lasteaeda toetava kogukonnaga.
- **lasteaias/koolis** on loodud tingimused **huvitegevuseks (robotika, sporditrenn, tants jm)**.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTÖÖ EESMÄRGID JA ÜLESANDED

Visioon:

1. Toetada laste vaimset, füüsilist, kõlbelist, sotsiaalset ja emotsionaalset arengut.
2. Aidata lapsel kujuneda iseseisvaks, mõtleavaks, otsustavaks ja tegutsevaks isiksuseks, kes tahab ja suudab tegutseda ning vastutada. Usub endasse, tegutseb loovalt käitub ja suhtleb eetilisel ning on avatud uue ja teistsuguse suhtes.
3. Pihlta Lasteaed annab tugeva alushariduse.
4. Pihlta Koolis väärtustatakse iga last, arvestades tema arengupotentsiaali.

Õppe- ja kasvatustöö üldeesmärk:

Laps tunneb oma kodukoha ümbrust ja loodust, on sõbralik ja avatud

Pihlta Lasteaia õppekava eesmärgid:

- ***Kiusamisest vabaks lasteaed ja kool *** programmi toel arendada laste empaatiavõimet ja toetada laste sotsiaalsete suhete arengut.
- Uurimuslik ja avastuslik õpe läbi looduse, mängude ning läbi lõimitud tegevuste.
- Laste igakülgne oskuste arendamine sujuvaks üleminekuks lasteaiast kooli.

Igale õppeaastale valitakse õa alguses pedagoogilisel koosolekul oma eesmärk.

Ülesanded:

- ***Kiusamisest vabaks*** projekti rakendamine igapäevases õppe- kasvatustöös.
- luua lapsele *arengut soodustav keskkond*, tagada turvatunne ja eduelamused ning toetada lapse loomulikku huvi hankida teadmisi ja saada kogemusi ümbritseva elu, looduse ja ühiskonna nähtuste kohta;
- soodustada lapse kasvamist *aktiivseks vastutus-, otsustus- ja valikuvõimeliseks*, oma otsusele ja tunnustatud käitumisharjumistele vastavalt käituvaks ning vajadusel oma käitumist korrigeerivaks, teiste suhtes avatuks, teisi arvetavaks, tundlikuks ja koostöövalmiks inimeseks;
- toetada last ümbritseva *maailma mõistmisel ja tervikliku maailmatunnetuse* kujunemisel;
- teha *koostööd lastevanematega* lapse mitmekülgse, eakohase arengu toetamiseks;
- *toetada ja abistada vanemaid* õppe- ja kasvatusküsimuste lahendamisel, vajadusel nõustada neid.

Antud ülesandeid täidab lasteasutus õppe- ja kasvatusprotsessi kaudu. Ülesannete täitmiseks viib lasteasutus ellu õppe- ja kasvatusprotsessi. Õppe- ja kasvatusprotsess on eesmärgipäraselt korraldatud õppimine ja sellega seotud suunavate, nõustavate analüüsivate, ja kasvatuslike tegevuste korraldamine.

3.ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUS

3.1. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED:

Õppe- ja kasvatustegevuse korralduse põhimõtted:

- lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine;
- lapse tervise hoidmine ja edendamine ning liikumisvajaduse rahuldamine;
- lapse loovuse toetamine;
- mängu kaudu õppimine;
- humaansete ja demokraatlike suhete väärtustamine;
- lapse arengut ja sotsialiseerumist soodustava keskkonna loomine;
- lapsele turvatunde, eduelamuste tagamine;
- üldõpetusliku tööviisi rakendamine;
- kodu ja lasteasutuse koostöö;
- kodukoha looduse tundmine ja väärtustamine ;

Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel rakendatakse põimituna üldõpetuse ja „Hea Alguse“ ning Montessori metoodika põhimõtteid.

2014/ 15 õa alustas *Kiusamisest vabaks lasteaed ja kool* programmi metoodikaga lasteaia vanem rühm.

2018/19 liitusid *Kiusamisest vabaks lasteaed ja kool* programmi metoodikaga lasteaia noorem rühm ja kool.

Arenguliselt sobiv õppekava põhineb teadmistel lapse arengust, arusaamisest, et lapsed kasvavad ja arenevad üldiste arenguastmete kaupa ja on samas ainulaadsed ja isikupärased. Arenguliselt sobivas õppekavas on laste huvidele, nende tunnetuslikule, sotsiaalsele ja emotsionaalsele küpsusele vastavad tegevused. Need hõlmavad laste loomulikku uudishimu, rahulolu saadud kogemustest ja soovi jagada teistega oma ideid.

Individualiseerimine tähendab seda, et päevaplaan sobib iga lapse tegevuse ja puhkuse vajadusega, rühmaruumi paigutus ja materjalid soodustavad iga lapse arengut, valitud tegevus on igale lapsele eakohaselt sobiv ning lapse kaasamise viis paneb iga teda tundma end edukana, kuid samas esitab väljakutse edasiminekuks. Kui tegevused on individualiseeritud, siis lapsed kasvavad ja arenevad vastavalt nende endi loomulikule tempole

Mõlema rühma rühmaruumis on mitu erinevate materjalidega **tegevuskeskust**, kus on võimalik avastada ja mängida. Keskused võimaldavad lastel olla isikupärased ja vastavalt võimetele ja huvidele teha valikuid. Nooremas rühmas saab laps valida erinevaid tegevusi päeva jooksul jooksvalt. **Hommikuring** on koht, kus kogu rühm saab päeva alustamiseks kokku: loetakse või lauldakse hommikutervitust, loendatakse lapsi, räägitakse uudiseid, vaadeldakse ilma, vaadatakse kalendrit, räägitakse nädalateemast ja tegevuste valikuvõimalustest. Peale hommikuringi kogunetakse veel lõunaringi. Lapsekeskne

õpikeskkond tagab laste rõõmsameelse tegutsemise, mis on igakülgse arengu eelduseks. Lastega üheskoos arutatakse läbi **rühmareeglid ja õureeglid**. Reeglite täitmist aitavad meeles pidada üksteisele meelde tuletades lapsed ise.

Nädal on jaotatud vastavalt kavandatud tegevustele, näiteks esmaspäev on kunstipäev, teisipäev keel ja kõne jne. (planeeritud tegevused on rühma tegevuskavas)

Tegevuste valik:

- kunst
- lauamäng
- ehitusmäng
- kirjaoskus
- raamatunurk
- kodumäng
- teadus
- kokkamine (vanemas rühmas)
- sensoorsed tegevused (nooremas rühmas)

Kunstitegevus julgustab lapsi arendama ja avastama oma loovust, arendab motoorikat ja intellektuaalseid oskusi. Kunstitegevuseks on laste kasutada erinevad kunstivahendid: värvipliatsid, rasvakriidid, õlipastellid, erinevad värvid, pintsliid, veetopsid, paberid, käärid, tekstiili tükid, looduslikud materjalid, tööstusjääd, švammid/korgid trükkimiseks, plastiliin, plastiliin alused, voolimispulgad, spaatliid, põlled jne. Kunsti tegevuses saab laps kasutada mitmekesiseid vahendeid ja materjale nii eelnevalt omandatud oskuste, kui loovuse alusel.

Lauamängus mängitakse erinevaid lauamänge, mis on asetatud lapse silma kõrgusele lahtistele riulitele, on alati hästi kättesaadavad. Lauamängude valik toetab õpitud ja neid vahetatakse pidevalt vastavalt teemale. Lauamängud õpetavad lapsi loendama, kokku sobitama, sorteerima, liigitama, lapsi omavahel vestlema ja mängima. Arenevad intellektuaalsed oskused, peenmotoorika, silma ja käe koordineerimine, suhtlemisoskus jne.

Ehitusmängus on erineva suurusega/kujuga, erinevatest materjalidest klotsid, autod, lennukid, laevad, väikesed loomade ja inimeste kujud. Traditsioonilistele ehitusklotsidele võib ehitamisel kasutada ka karpe, plastpudeleid, tualettpaberi rulle jne. Ehitusmängudes areneb lapse mõtlemine, võrdlemisoskus, arvutamisoskus, loovus, keskendumisvõime, suhtlemisoskus, silma ja käe koordineerimine jne.

Kirjaoskuse tegevuses on kasutusel erinevatest materjalidest tähed, numbrid, sõnad, šabloonid, liikumisaabitsad, tähepusled, pliatsid, paberid, tahvel, materjalid raamatu meisterdamiseks, töövihikud, töölehed jne. Lapsel on huvi korral võimalus päeva jooksul värvida töölehti ja kirjutada tähti.

Raamatud on asetatud rühmas vaiksesse kohta, kus lapsed saavad vaadata ja lugeda raamatuid. Ette lugeda võivad tublimad lapsed või õpetaja. Saab ise välja mõelda lugusid ja neid teistele jutustada. Raamatud on asetatud avatud riulitele nii, et lapsel tekiks huvi neid vaadata. Lapse huvi hoidmiseks ja käsitletava teema kinnistamiseks vahetatakse raamatuid tihti.

Kodumängus on kostüümid, peakatted, nukud, nukumööbel, juuksuri- ja poemäng, nõud, lauad, toolid, voodid ning muud vahendid laste rollimängude mängimiseks. Kodumängus saavad lapsed kasutada oma kogemusi, oskusi ja teadmisi kehastudes erinevatesse rollidesse.

Kokkamine annab võimaluse õppida teadust, matemaatilisi mõisteid, lugeda, kirjutada, proovida uusi maitseid/lõhnu, kaaluda ja sõeluda, süüa omavalmistatud toitu, katta lauda, õppida etiketti, suhelda omavahel. Kokkamine on hea koht terviseõpetuse läbiviimiseks. Kokkamine toimub rühma toas ja vajadusel küpsetamine köögis.

PROGRAMM „KIUSAMISEST VABA LASTEAED“

Alates 2007. aastast juhib Save the Children Denmark koostöös Taani kroonprintsessi Mary Fondiga lasteaedades ja algklassides ennetavat kiusamisvastast programmi „Kiusamisest vabaks“, milles keskendutakse 3-8 aastastele lastele. Eestis veab projekti MTÜ Lastekaitse Liit. Projekti koostööpartnerid on: Haridus- ja Teadusministeerium, Tallinna Ülikooli Kasvatusteaduste Instituudi eelkoolipedagoogika osakond, Tallinna Haridusamet. MTÜ Lastekaitse Liidu projekt „Kiusamisest vaba lasteaed“ alustas pilootprojektina 2010 aastal. Enamasti on kiusamise vastased tegevused suunatud koolidele, kuid parema, positiivse ja sõbralikuma koolikeskkonna saavutamiseks on võimalik tegutseda juba varem lasteaias.

Projekti eesmärgid:

Tähtis on, et laste vahel tekiks üksteist arvestav ja kaasav kultuur. Lasteaias loodud head suhted laste vahel võetakse kaasa koolikeskkonda. Lasteaiast kooli minnes on lapsel olemas pagas, mille abil saada hakkama erinevate sotsiaalsete suhetega koolis. Projekt „Kiusamisest vaba lasteaed“ on Taani meetodikal põhinev. Sihtgrupiks on lapsed, lasteaia õpetajad, lapsevanemad ja teised lapsele olulised inimesed. Nimetatud projekt on seotud 01.septembril 2008 a. jõustunud koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga. Seetõttu sobib väga hästi lasteaedadele. Kuna projekt lähtub lastest, siis oluline on see, et kiusamise puhul pole küsimus halbades lastes vaid halbades käitumismudelites.

“Kiusamisest vabaks lasteaia” projekt keskendub kogu lasterühmale tervikuna.

Projekt toetub järgmistele põhiväärtustele:

Sallivus – näha ja aktsepteerida kogu lasterühmas mitmekesisust ning kohelda üksteist võrdsena, mitmekesisuse mõistmine nii üksiku lapse kui rühma tugevdajana.

Austus – suhtuda jaatavalt ja hoolivalt rühma kõigisse lastesse, olla kõigi hea sõber, mitmekesisuse omaksvõtmine ning teiste erinevuste ja kommete austamine.

Hoolivus – näidata üles huvi, osavõtlikkust, muret ja abivalmidust kõigi laste vastu – nii endast nooremate kui omavanuste vastu.

Julgus – jääda endale kindlaks ja seada oma piirid; välja astuda, nähes lapsi teiste piire rikkumas; olla julge ja hea sõber, kes soovib ja on valmis tegutsema ebaõigluse vastu.

Väikeste lastega ei saa otseselt väärtushinnangutest rääkida, seepärast on välja töötatud sotsiaalsed käitumismudelid.

Selleks, et lastele edasi anda sotsiaalseid käitumismudeleid on välja töötatud kindel meetodika (kohver), mis sisaldab erinevaid vahendeid lastele ja õpetajale: väikesed karud kõikidele lastele ja üks suur karu õpetajale, teemakaardid, õpetaja käsiraamat, massaažiraamat, plakat, kleepsud ning nõuande voldik lapsevanematele.

Pihla Lasteaias liitus vanemate laste rühm 2015 aastal. 2018. aastal liitusid noorem rühm ja kooli klassid.

Programmi meetodika näeb ette iganädalasi **karu koosolekuid**, kus räägitakse suhetest, tunnetest, inimeste erinevustest, eetikast, väärtustest ning lahatakse üheskoos erinevaid situatsioone. Laste

koosolekutel on igal lapsel kaasas väike lilla- **Sõber Karu**, kes on lapsele mänguliseks usaldusisikuks.

- Pihtla Lasteaias toimuvad **karukoosolekud üks kord nädalas** kokkulepitud nädalapäeval hommikuringi ajal.
- Karukoosolekud **planeeritakse nädalaplani**, kokkuvõttes tehakse kas õppe- ja kasvatustöö päevikusse või eraldi kaustikusse.
- **Lastevanematega koostööna** tutvustatakse programmi lastevanemate koosolekutel. Lapsevanematel palutakse rääkida käsitletud teemadest **mõistekaartide** alusel ka kodus. Lapsevanemad võivad pakkuda **karukoosolekute teemasid**.

3.2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE KORRALDUS

3.2.1. Dokumentatsioon:

Õppe- ja kasvatustöö korraldamisel lähtutakse:

- Koolieelse lasteasutuse seadusest;
- Lasteaia põhimäärusest;
- Alushariduse riiklikust õppekavast;
- Lasteaia õppekavast.

3.2.2. Õppe ja kasvatustegevuse planeerimine:

- Lasteasutus korraldab õppe- ja kasvatustegevust õppeaastati.
- Lasteaia **õppeaasta** kestab 1. septembrist – 31. augustini.
- Rühma õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine on paindlik ja võimaldab pedagoogil teha vajadusel muudatusi.
- Õppe- ja kasvatustegevust planeeritakse **aasta ja nädala** kaupa.

Õppe- ja kasvatustegevuse planeerimine rühma tasandil

Rühma aasta tegevuskava	Õppeaasta alguses koostavad õpetajad rühma aasta tegevuskava vastavalt laste vanusele. Tegevuskava esitatakse elektrooniliselt kinnitamiseks direktorile 1.oktoobriks. Rühma tegevuskava salvestatakse elektroonilisele andmekandjale ja säilitatakse elektroonilise arhiivimaterjalina 5 aastat. Aasta tegevuskavast lähtuvalt toimub nädalaplani koostamine.
	<p><u>Aasta tegevuskava koostamine:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Tiitelleht; ● Sisukord; ● Laste nimekiri; ● Päevakava; ● Õppe- ja kasvatusprotsessi eesmärgid (üldeesmärgid, rühma aasta eesmärgid); ● Õppe- ja kasvatustegevuse korraldus (põhimõtted, keskused, dokumentatsioon, planeerimine (sh .koolivaheajad), tegevuste ajaline kestvus); ● Rühma iseloomustus ja töökorraldus (rühma eripära, keskuste töö korraldamine, aasta eesmärgiga seotud tegevus, planeeritavad õppekäigud, õpetamine läbi mängu, õuesõpe, koolieelikutes-töövihikud, aabits); ● Õppe- kasvatustegevuse sisu (õpikäsitus, tegevuste lõimumine, valdkonnad (valdkonna eesmärgid, oodatavad õpitulemused), vajadusel eesti keel kui teine keel); ● Lapse arengu hindamise põhimõtted ja lapse arengu hindamiste, arenguveestluste aasta plaan (tabel);

	<ul style="list-style-type: none"> • Töö erivajadustega lastega ja logopeediline töö; • Koostöö lastevanematega; • Lisadena: Lapse arengu hindamine, üldoskuste areng, ühisüritused, nädalplaani vorm, vajadusel individuaalne õppekava.
Nädala-plaan	<p>Pihtla Lasteaias on mõlemal rühmal on ühesugune nädalplaani vorm, mille koostamisel on arvestatud alushariduse riikliku õppekava nõudeid. Nädalplaani vormistatakse e-lasteaias. Tegevused planeeritakse terveks nädalaks. Lapsel on kohustus läbida nädala jooksul kõik planeeritud tegevused. Muusikaõpetuses on kasutusel eraldi nädalplaani vorm, e-lasteaias.</p> <p>Nädalplaani kirjutatakse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nädala teema; • Ajavahemik (nädal); • Eesmärgid lähtuvalt ainevaldkondadest ja üldoskustest; • Lisatakse sotsiaalsete oskuste puhul “ karu koosolekute” ajad ja teemad, viidates projektile “ Kiusamisest vabaks!”. • Hommikuringi teema (vajadusel lõunaring); • Toimuva õppetegevuse sisu; • Kasutatavad tegevusliigid, mille kaudu õppimine toimub; • Õueaeg (jalutuskäigud, loodusvaatlused, õuemängud, vahendid); • Muu tegevus (sünnipäevad, peod, õppekäigud vm); • Muusika- ja liikumistegevuse aeg; • Kasutatud teemakohane lastekirjandus (autor, pealkiri, allikas, liik).
Õppe- ja kasvatustöö päevik	<p>Õppe- ja kasvatustöö päevik on koolielse lasteasutuse õppekorralduse dokument, mille täitmine on kohustuslik. Päevik täidetakse e-lasteaias igapäevaselt- õpetaja kirjutab päeva kirjelduse, õnnestunud ettevõtmised ja teeb lühianalüüsi päevast. Õpetaja annab e-lasteaias tagasisidet lapsevanemale vastavalt vajadusele. Õpetaja laeb e-lasteaeda üles laste fotosid tegevustest.</p>
Päeva-kava	<p>Õppe- ja kasvatustegevus lasteasutuses toetub rühma päevakavale, mis on esitatud rühma aasta tegevuskavas. Päevakava määrab laste eale vastava päevarütmi, une- ja ärkveloleku aja., kus vahelduvad igapäevatoimingud (söömine, riietumine, ruumi korrastamine, uni jne) laste vabategevused (mäng, loominguiline tegevus, liikumine jne) ning pedagoogi kavandatud õppe- ja kasvatustegevus. Laste kasvades ja arenedes väheneb päevakavas igapäevatoimingutele kulutatav aeg ning suureneb pedagoogi poolt kavandatud õppe- ja kasvatustegevus.</p>

Õppe- ja kasvatustegevuste kestvus vanuseti

Kriteerium	2.-3.a.	3.-4.a	4.-5.a	5.-6.a.	6.-7.a
Õpetaja kavandatud tegevuse kestvus	10-15 min	15-20 min	20-25 min	25-30 min	30-35 min
Tegevuste kord nädalas kokku	Kuni 2t, 30min	Kuni 3t, 20 min	Kuni 5t	Kuni 7t, 30 min	Kuni 10t, 50 min

Tegevuste keskmine aeg päevas	10-30 min	30-40 min	40-50 min	50min-1t, 30 min	1t, 45 min – 2t, 10 min
-------------------------------	-----------	-----------	-----------	------------------	-------------------------

Planeerimine koolivaheagadel

<i>Vaheaja perioodid</i>	<i>Planeerimine</i>
Sügis- ja kevadvaheag	<p><u>Nädalaplaan:</u> „Mängude nädal“ planeerimine toimub mänguliselt, luua võimalused vabamänguks (tuua uusi vahendeid ja mängu), plaani kirja panna- <i>nädala eesmärgid, mängud, hommikuringid</i>. Vajadusel- <i>muud tegevused, individuaalne töö lapsega või vaatlused</i>.</p> <p><u>Õppe-kasvatustöö päevik:</u> Päevikusse kanda kõik vaheaja kuupäevad, läbiviidud mängud/tegevused. Nädala kokkuvõttesse kirja panna laste üldine kohalkäimine ja lühikokkuvõtte laste mänguvalikute, tegevuste, individuaalse töö või vaatluste kohta (oleneb sellest, kuidas nädalaplaan koostatud).</p> <p><u>Päevakava:</u> õppetegevusteks planeeritud ajal on lastel võimalus valida mängulisi tegevusi.</p>
Jõulu- ja suvevahaeag	<p><u>Nädalaplaan:</u> Õppe-kasvatustöö planeerimine kevadel kestab 15.maini, nädalaplaanid vanematele pannakse üles kuni juuni alguseni. Jõulu- ja suveperioodil (vastavalt üleriigilisele kooli jõulu- ja suvevaheajale) nädalaplaani vanematele üles panema ei pea. Hommikuringi jututeema ja tegevused kajastuvad päevikus.</p> <p><u>Õppe- ja kasvatustöö päevik:</u> Päevikusse kanda kõik vaheaja kuupäevad. Vaheajal planeeritakse <i>hommikuring (päeva tutvustus) ja mõned mängulised tegevused või vahendid</i>. Nädalateemat, valdkondade eesmäärke ja õppetegevust keskustes planeerima ei pea. Nädala kokkuvõttesse kirja panna lühikokkuvõtte laste mängude, tegevuste valiku ja üldise kohalkäimise kohta. Päevik täidetakse vastavalt õppeaastale: algab 1- septembril ja lõpeb 31. augustil.</p> <p><u>Päevakava:</u> Suveperioodil (olenevalt ilmast) mängitakse rohkem õues ja kasutatakse võimalust õue tuua ka tubaseid mängu/tegevusi (joonistamisvahendid, nukumängud, veemäng jne).</p>

Koolivaheagadel ja suveperioodil, kui lasteaed on avatud, toimub laste tegevuse planeerimine teisiti. Vaheajad on kooli õppetöö vaheagadega samal ajal.

3.2.3. Päevakava

Lasteaed on avatud 7.00-18.30

Päevakava

7.00-8.30	Laste kogunemine, ettevalmistus hommikusöögiks
8.30-8.45	Hommikusöök
8.45-10.30	Planeeritud õppetegevused
10.30-11.45	Õues viibimine
12.00- 12.20	Lõunasöök
12.20- 13.00	Ettevalmistus lõunauinakuks
13.00- 15.00	Lõunauinak
15.15 – 15.30	Õhtuode
15.30-18.30	Vaba mäng, individuaalsed tegevused õpetaja juhendamisel, koju minek

Siinkohal toodud päevakava on orientiiriks rühma päevakava koostamisel, kuna ajaline struktuur sõltub laste vanusest ja muusika-, liikumis- ja rütmika tegevuste aegadest. Rühma päevakava kajastub aasta tegevuskavas ja pannakse üles stendile lastevanemate teavitamiseks.

<i>Aeg</i>	<i>vanema rühma tegevus</i>	<i>noorema rühma tegevus</i>	<i>Vastutav õpetaja</i>
2 korda nädalas	MUUSIKA	MUUSIKA	Muusikaõpetaja
1 kord nädalas	RÜTMIKA		Muusikaõpetaja
2 korda nädalas	LIIKUMINE	LIIKUMINE	Rühmaõpetajad
1 kord nädalas	RATTAPÄEV		Rühmaõpetajad

3.3. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE SISU

3.3.1. Õpikäsitlus:

- **Õppimine on** elukestev protsess, mille tulemusel toimuvad muutused käitumises, teadmistes, hoiakutes, oskustes jms ning nende vahelistes seostes.
- **Laps õpib** matkimise, vaatlemise, uurimise, katsetamise, suhtlemise, mängu, harjutamise jms kaudu.
- **Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamisel ja läbiviimisel arvestatakse laste eripära:** võimeid, keelelist ja kultuurilist tausta, vanust, sugu, terviseseisundit jms.
Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.
- **Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja** ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisel, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima
- Õppe- ja kasvatustegevuses luuakse tingimused, et arendada lapse suutlikkust:
  - 1) kavandada oma tegevust, teha valikuid;
  - 2) seostada uusi teadmisi varasemate kogemustega;
  - 3) kasutada omandatud teadmisi erinevates olukordades ja tegevustes;
  - 4) arutleda omandatud teadmiste ja oskuste üle;
  - 5) hinnata oma tegevuse tulemuslikkust;
  - 6) tunda rõõmu oma ja teiste õnnestumistest ning tulla toime ebaõnnestumistega.

3.3.2. Tegevuste lõimimine:

- kuulamine-kõnelemine
- võrdlemine-arvutamine
- lugemine-kirjutamine
- kujutavad tegevused
- muusikalised tegevused
- liikumistegevused

Tegevuste lõimimine võimaldab lapsest lähtuvat õpetamist (arendamist) ning kindlustab tema igakülse arengu. Lõimitud tegevuste kaudu saab laps nädala jooksul uusi teadmisi ja oskusi. Lapsel tekivad seosed olemasolevate ja uute teadmiste ning oskuste vahel. Lõimimine võimaldab luua seoseid ka teemade vahel.

3.4. ÕPPE- JA KASVATUSTÖÖ VALDKONNAD VANUSETI

MINA JA KESKKOND

	2-3.a. õpisisu	3-4.a.õpisisu	4-5.a. õpisisu	5-6.a. õpisisu
<i>Mina</i>	-teab oma eesnime; -tunneb end ära peeglis/fotol	-teab oma ees- ja perekonnanime -teab oma sugu: poiss ja tüdruk -oskab võrrelda.	Oskab öelda oma nime, vanust, sugu.	-teab oma eesnimi, perekonnanime teab omavanust, sugu (enda tutvustamine)
<i>Perekond ja sugulased, kodu</i>	-teab oma perekonda, pereliikmeid -tunneb lemmikloomi kodus <i>Perekond ja sugulased, kodu</i>	-teab pereliikmeid; -teab pereliikmete kodused toimetusi; -teab oma kodu.	-teab oma vanemate eesnime -teab kodu asukohta (linnas või maal) -teab pereliikmete koduseid töid	-teab pereliikmeid, pereliikmete koduseid tegevusi, kohustusi.; -teab nimetada lähisugulasi (vanae vanaisa, onu, tädi) -teab mõnda saare sõna ja, et elab saarel.
<i>Lasteaed</i>	-teab rühma nime, oma kohta rühmas (kapp, voodi, käterätik), rühma mängu-, magamis- ja söögikoht ning pesuruum ja WC; -oskab lasteaia territooriumil lasterühmaga koos liikuda (käest hoidmine, teistega arvestamine), territooriumi vaadelda. -suudab jälgida vanema rühma laste tegevusi ja liikumisi.	-teab rühmakaaslaste, õpetajate ja õpetaja-abi nimesi. -oskab nimetada teisi rühmi lasteaias.	-oskab öelda lasteaia nime -teab, ruume, töötajaid ja nende ülesandeid (kokk-teeb süüa jne).	-teab lasteaia nime , rühmade nime -teab tegevusi/mänge lasteaias; -nimetab lasteaia töötajaid ja nende tegevusi.
<i>Ametid, elukutsed, tööd</i>	-oskab enimtuntud elukutseid matkida; -oskab lihtsamaid töövõtteid matkida; -teab mänguasjade asukohta.	-oskab mänguasju oma kohale asetada ; -oskab lihtsamaid töövõtteid (mängu-asjade koristamine, laua koristamine, põranda pühkimine).	-teab erinevaid elukutseid nimetada, nende tegevuse alusel (pagar küpsetab saia jne); -teab enimtuntud elukutsete juurde kuuluvad töövahendid; -mõistab mängu- või töökoha korrastamise vajalikkust.	-teab elukutseid (vanemate ametid üldtuntud ametid, töövahendid, nende vajalikkus); -oskab oma mängu-või töökohta korrastada ; -oskab oma isiklike esemete hoiukohta korrastada (riidekapp, sahtel, laud).
<i>Kodumaa, teised rahvused Eestis</i>	-tunneb Eesti lippu, teab lipu värvusi.	-teab kodukoha tuntumaid asutusi; -tunneb Eesti lippu.	-tunneb Eesti lippu ja hümn, EV Vabariigi aastapäev; -teab eestlasi ja mõnd teist rahvust (soomlased, venelased vm).	-teab riigi nime , kus ta elab, Eesti rahvuslipp, -lill-, lind,- hümn; -oskab nimetada mõnd teist rahvust soomlased, venelased, lätlased jne)
<i>Tähtpäevad, pühad ja</i>	-mõistab-sünnipäeva	-teab rahvakombeid	-oskab nimetada.Eesti	-oskab välja tuua ja kirjeldada

<i>kombed</i>	tähendust- tegevused sünnipäeval (kinkimine, õnne soovimine, sünnipäeva toidud, tordi söömine, küünlad jne); -tutvub enimtuntud pühade ja rahvakommetega .	(jõulud, vastlad, kevadpühad jne).	rahvakalendri tähtpäevi: mardipäev ja kadripäev, vastlapäev, jõulud jne) ja kombeid.	tähtpäevi peres (kombed, traditsioonid); -oskab kirjeldada rahvakombeid (vastlad, mardipäev, kadripäev, jõulud jne).
<i>Väärtused, käitumisreeglid</i>	-mõistab viisakusväljendid tere, head aega, aitäh, palun, palun andeks; -saab aru sõnast headus: õige ja vale käitumine; -mõistab lihtsamaid kokkulepituid reegleid ja täidab neid .	-teab viisakusväljendid <i>tere</i> ja <i>head-aega</i> ; -tänamine abi eest; -oskab väljendit <i>head isu</i> kasutada -teab mida tähendab headus- õige ja vale; -hoolikus; -abivalmidus; -ausus; -reeglid.	-teab viisakusväljendid <i>tere</i> ja <i>head-aega</i> ; -oskab oma palvet viisakalt väljendada ja talle osutatud abi eest tänama; -teab kuidas rääkimisel oma järjekorda oodata; -saab aru headusest ja kurjusest (õige ja vale käitumine); -julgus ja argus; -ausus.	-teab reeglid (õige ja vale käitumise rühmas, kodus jne); -oskab viisakusväljendid ; - -saab aru hoolivast suhtumisest ümbritsevasse loodusesse.
<i>Sõprus ja abivalmidus</i>		-teab sõbraga mänguasjade vahetamisest ja jagamisest, -oskab täiskasvanut abistada; -oskab abi vajamisel sõbra poole pöörduda; -mõistab rühmakaaslaste sõbralikust, heasoovlikkust, abivalmidust -saab aru kes on sõbrad ja miks peab sõpra hoidma	-oskab täiskasvanut abistada; -mõistab omapoolse abipakkumise vajalikkusest; -oskab sõbrale kaasatundmine; -vajadusel suudab oma soovist loobuda	-oskab sõpra iseloomustada; -oskab sõpra lohutada ja abistada, oskus ja julgus abi küsida; -tuleb toime probleemide lahendamiseks, andeks andmise ja leppimisega.
<i>Suhtumine erinevustesse</i>	-teab rühmakaaslaste nimesid; -oskab haiget saanud sõpra lohutada -oskab sõbraga mänguasju jagada ja vahetada; -tuleb toime täiskasvanu abistamisega tema palvel.			-mõistab inimeste erinevusi (välimus, sugu, vanus, oskused, iseloom, perekond, päritolu); -teab erinevad rahvusi , keeli, kombeid; -teab ,et on erivajadusega inimeste kes kasutab abivahendeid: prillid, ratastool, vaegnägemine- valge kepp, vaegkuulmine-viipekeel, kuuldeaparaat jne);
<i>Ehitised</i>	-teab kodumaja- majaosad, kes seal elavad; -teab lasteaeda- maja osi, lapsi, teisi rühmi, õpetajad.	-oskab kirjeldada kodu, lasteaed; -teab lasteaia lähiümbrust	-oskab kirjeldada kodumaja: korrusmaja, eramaja, aed, maja osad/otstarve, ruumid/sisustus; -teab lasteaia õueala, mänguvahendid, paviljonid; -tunneb oma kodukoha ümbrust.	-kirjeldab kodumaja (värv, millest tehtud, korrusmaja, eramaja, aed, maja osad/otstarve, ruumid/sisustus); -kirjeldab lasteaeda , õueala ja mänguvahendid; -kirjeldab Soobiku õpperada ja lasteaia ümbrust.

<i>Kodu-masinad</i>		-tunneb ära kodus kasutatavad kodumasinad- ja elektroonika.	-teab kodus kasutatavad kodumasinad- ja elektroonika (ohutus, kasutamine, otstarve).	-teab kodumasinad- ja elektroonika (ohutus, kasutamine, elekter).
<i>Jäätmed</i>		-teab miks praht kogutakse prügikasti.	-teab prahi kogumisest prügikasti, jäätmete sorteerimisest (pudelid, paberid, toidujäätmed).	oskab -prügi koristada , sorteerida teab prügi taaskasutamisest (kodus, lasteaias, looduses).
<i>Tervise väärtustamine, eneseteenindamine</i>	-teab käte pesemisest ja seebi kasutamine; Tuleb toime -varrukate iseseisva üles tõmbamisega; -oskab hoida pesemisel riided kuivana; -teab käte pesu vajadust pärast tualettruumi kasutamist; -oskab käsi kuivatada; -oskab käterätti riputada naggisse; -teab õiget lusikahoidu ja salvräti kasutamist; -oskab taldrikut õigesti kallutada Oskab süüa rahulikus tempos; -tuleb toime riietumisega täiskasvanu abiga; -teab, et riided tuleb korralikult toolile asetada -oskab abi vajamisel täiskasvanu poole pöörduda; -teab liikumise ja õues viibimise kasulikkust tervisele; Oskab taskurätti õigesti kasutada.	-teab õiget lusikahoidu -kahvliga söömise harjutamine; -teab ,et tuleb süüa rahulikus tempos; teab kuidas pärast söömist salvrätikut kasutada; -määratud käte märkamise ja nende pesemine; -teab ,et varrukad tuleb pesemisel üles tõmmata; -teab käte pesemise vajadusest pärast tualettruumi kasutamist; -oskab tualettpaberit õigesti kasutada; -teab köhimisel tuleb suu katta käega; -suudab taldriku õigesti kallutada; -oskab riietuda jälgides riietumise õiget järjekorda; -tuleb toime riiete asetamisega korralikult toolile; -julgeb abi vajamisel täiskasvanu poole pöörduda; -saab aru liikumise ja õues viibimise kasulikkusest tervisele; -eristab endale ja teistele kuuluvaid asju; -mõistab emotsioone.	-teab lauakombeid : sirge kehaasend istumisel, -Oskab õigete võtetega ,rahulikus tempos süüa, salvrätiku kasutamine ---oskab kasutada salvrätti, tänada või – tuleb toime omale lihtsamate toitude tõstmisega ja nõude ära viimisega p.; -märkab määratud käsi ja peseb needi iseseisvalt; -teab käte pesemisest peale tualettruumi kasutamist; -oskab juukseid kammida; -teab köhimisel tulel suu katta käega; -oskab iseseisvalt riietuda jälgides õiget järjekorda ja asetust toolile ; -märkab sõpra ja täiskasvanut , --tuleb toime abi palumisel ; -teab kuidas terve inimene välja näeb; -teab tervisele kasulikke tegevusi (kehaline aktiivsus, uni ja puhkus, mäng, hea tuju, meeldivad suhted); -teab mida saab ise teha oma tervise heaks; -oskab oma emotsioone nimetada; -oskab endale ja teistele kuuluvaid asju eristada, lubada teistele oma asju -suudab teisi kaasata oma mängu; -mõistab kokkulepitud rühmareegleid ja piirangud.	-teab lauakombed , noa ja kahvliga söömine, rahulikus tempos söömine sirge kehaasend istumisel, küünarnukke lauale toetama tänamine, omale ise toidu tõstmine nõude äraviimine; -mõistab hügieeni tähtsust (pesemine, puhtus, pisikud); -saab aru päevakava olulisusest (aktiivne tegutsemine, puhkus, söömine jne); -mõistab hea on olla terve (sport, söömine, puhtus, haigused); -oskab riideid sirgelt asetada, vajadusel panna need kuivama; -märkab enda ja teiste emotsioone -tuleb toime paelte sidumisel jalatallade sidumisel (sõlm, lips).
<i>Hammaste tervis</i>	-tunneb hambaharja ja hambapastat.	-teab suuhügieeni vajalikkust	-mõistab hammaste tervise eest hoolitsemist. Oskab puhastada hambaid, suud loputada.	-teab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (pesemine, toitumine, hambaarst, piimahambad, jäävhambad).
<i>Tervislik toitumine</i>		-tunneb toiduained.	-teab tervisele kasulikke ja mitte kasulikke toiduained (mida süüa ja mida vähem süüa).	-teab toiduained (tervisele kasulikke ja kahjulikke, soolane, mage, magus, kiire ja aeglane süsivesikud, kiire ja aeglane valk); -teab Eesti rahvustoite- kama, hapu, kapsad ,rukkileib -teab mis on mahetoit,

<i>Inimkeha tundmine</i>	-teab kus asuvad pea, käed, jalad, silmad, suu, nina, kõrvad.	-tunneb ja nimetab kehaosaid.	-teab kus on silmad, kõrvad, nina (milleks neid kasutame, kuidas tajume maailma, kui neid kasutada ei saa).	-nimetab kehaosi , tähtsamad siseelundid (nimetused, ülesanded). juhtub toiduga kõhus, miks on vaja süüa ja puhata jne).
<i>Ohutus ja turvalisus</i>	-saab aru ohtlikest esemetest: käärid, nuga, tuli, tikud, pliit, palavad toidud jne.	-teab ohtlikke tegevusi (toolil püsti seismine, kapi peale ronimine, jooksmine toas jne).	-saab aru kus on ohtlikud kohad rühmaruumis/toas/õues (trepid, aknad, ukseid, liumägi, kiiged), esemed (teravad, kuumad esemed) ja ained/taimed (mürgised); -oskab õnnetuse korral täiskasvanu poole pöörduda.	-oskab jälgida ohtlikke kohti, esemed, ained, tegevused (toas, õues, trepikohad, rõdu, aknad, kuum toit ja vedelik, lahtine tuli, ravimid, terariistad, kemikaalid, elekter, veekogud, ehitised, talvel jääle minek, mängirõõm, ohtlikes kohtades- tänaval, liivakarjääris, ehitisel, ujumine täiskasvanu järelvalveta, rattasõit kiivrita); -teab kuidas õnnetuse korral abi otsida (täiskasvanult, 112, ametid); -teab miks ei tohi võõrastega kaasa minna.
<i>Kodukoha loomad</i>	-tunneb ära koduloomad (koer, kass, lammas, lehm, hobune ja nende pojad), -----teab välimust, kehaosi, iseloomulikke tunnuseid; -tunneb ära metsloomad - (jänese, karu) välimust, kehaosad, liikumine; -oskab loodushääli kuulata (loomade häälitused).	-teab koduloomi-koer, kass, lehm ja nende pojad (kutsikas, kassipoeg, vasikas); -oskab loodushääli kuulata; -teab metsloomi-orav, jänese, karu, rebane; välimust, kehaosad, iseloomulikud tunnused (pikad kõrvad, pikk saba vm), nende elupaigad (koobas, urg, pesa).	-nimetab koduloomi : loomade elupaigad talus (tall, laut), mõiste „koduloom“; -teab koduloomade häälitusi (kuulamine, matkimine); -nimetab metsloomi : siil, orav, jänese, karu, hiir (välimust, kehaosad, iseloomulikud tunnused, elupaigad, eluviisid, karvavahetus, talveuni, toidutagavarade kogumine), mõiste „metsloom“.	- teab koduloomi : mõiste „kariloom“ (miks peetakse koduloomade inimeste töö loomade eest hoolitsemisel); -teab metsloomi : hunt, rebane, muru, elu Saaremaal (elupaik, eluviis, välimust, kiskjad, loomade elu erinevatel aastaaegadel); - teab lemmikloomi : lemmikloomade eest hoolitsemine ja tähtsus inimesele (loomaarst, loomade varjupaik).
<i>Kodukoha linnud</i>	-tunneb ära tuvi, pardi, kuke, kana – linnu välimust ja tegutsemist (lendab, nokib, kõnnib, häälitseb, ujub); -suudab loodushääli kuulata (lindude häälitused).	-teab tuvi, tihast: võrdleb neid suuruse, värvuse järgi; -teab lindude käitumisest, toitumine, häälitsemist; -teab linnu kehaosi; -teab kodulinde: kana, kukk, tibu- välimust, toit, eluviis; -suudab loodushääli kuulata - linnulaul.	- teab ränd- ja paigalinde : part, kurg, kuldnokk, kajakas (linnu kehaosad, eluviisid, iseloomulikud tunnused, rändamise erinevad viisid-parv, rivi, kolmnurk); - teab kodulindude elupaika ; -teab lindudest talvel : tihane, leevike, vares (võrdlus), lindude toidulaud: seemned, rasv, tangud, ei tohi panna soolast toitu ja vett; -oskab loodushääli kuulata.	-saab aru mõistest „ rändlind “: kurg, pääsuke, kuldnokk (välimust, pesitsuskoht, ränne); -teab suitsupääsukest – Eesti rahvuslind (välimust, eluviisid); - teab kodulinde : kalkun (iseloomulikud tunnused); -oskab loodushääli kuulata ja võrrelda paigalindu ja rändlindu .
<i>Kalad, roomajad, selgrootud</i>	-tunneb ära kala, konna – välimust, iseloomulikud tunnused.	-tunneb kalu – lest, kilu (välimust, elupaik); -teab konna (välimust, elupaik).	-teab kalu : kilu, räim, neile iseloomulikud tunnused (uimed, soomused, saba), merekalade võrdlus akvaariumi kaladega; -teab kahepaikseid : konn, tigu -	-teab kala : lest (eluviis, välimust, elupaik); -teab konna : kärnkonn (eluviis, välimust, elupaik); -teab vihmaussi, sisalikku (eluviis, välimust, elupaik).

			eluviis, iseloomulikud tunnused, elupaik.	välimus, elupaik).
	-tunneb ära liblika, lepatriinu – välimus, iseloomulikud tunnused.	-tunneb sääske, lepatriinut, liblikat – iseloomulikud tunnused.	-teab putukaid : sipelgas, mesilane, kärbes (eluväisid, iseloomulikud tunnused)	-teab kiiil, sipelgat, (kuklane-looduskaitse all olev liik), mesilane liblikate erinevad liigid : kapsaliblik, koerliblikas. Putukate –teab putukate iseloomulikke tunnuseid ja elupaik
<i>Taimed ja seemed</i>	-tunneb ära loodusest ja pildilt puu, lille ja seene; -lumikelluke, sinilill jt. – värvus, kuju.	-tunneb seemi: puravik, kärbseseen (seene osad- kübar, jalg); -tunneb taime maapealseid osi – vars, leht, õis; -tunneb kevadlilli: lumikelluke, sinilill, võilill jt; -teab taimede kasvukohti (aed, mets).	-teab seeni : puravik, kukeseen, kärbseseen (seene osad, kuju, kasvukoht, korjamine- noa kasutamine, söödavad/mürgised seemed); -teab metsamarju : metsmaasikas, mustikas jt; -teab sügislilli : saialill, lõvilõu; Teab kevadlilli : lumikelluke, märtsikelluke, sinilill, võilill, krookus (osad, värvus, kuju).	-nimetab sügislilli : saialill, lõvilõu, aster (taime osad- õis, vars, leht, juur), lillede otstarve- kinkimine, ruumi, kaunistamine); -nimetab seeni : puravik, kukeseen, riisikad, kärbseseen ja mõisted: söödavad ja mürgised; -nimetab metsamarju : metsmaasikas, mustikas, pohl (välimus, otstarve inimesele/loomadele); -oskab nimetada teravilju : nisu, tatra, riisi, kaer, mais, töötlemine (manna, jahu, tang) ning toiduks tarvitamine (kook, sai, pudel, makaron, küpsis). Teravilja kasvatamisel kasutatavate väetisega kasvatamisel kasutatavate väetisega kasvatatud elukutsed (mõõdukas, pagar, kombainer); -oskab nimetada kevadlilli : lumikelluke, märtsikelluke, ülane, sinilill, võilill, krookus, nurmenukk, nartsiss, tulp (lille osad, värvus, kuju, lõhn); -oskab nimetada ravimtaimi : nurmenukk, pärnaõied, ka
<i>Puud ja elukooslused</i>	-tunneb ära vahtrapuu - puul on lehed, roheline; -tunneb ära kuusel on okkad, roheline, leidmine loodusest ja pildilt.	-mets: pildil ja looduses äratundmine; -vahtrapuu (mõiste: lehtpuu) lehe kuju ja värvus, võrdlus kuusega (mõiste: okaspuu);	-oskab nimetada lehtpuid : vaher, kask, pihlakas, põõsad, (pungad, lehtede värvumine ja langemine, raagus puu); -oskab nimetada okaspuid : kuusk, mänd (okaste asetus, pikkus, värvus, kändid); -võrdleb leht- ja okaspuud talvel; -võrdleb metsa ja niitu (erinevused, mis seal kasvavad).	-teab lehtpuid : pärn, tamm, pihlakas (puu osad –tüvi, võra, oksad, viljad) puude tähtsus (loodusele, kasutamisele) mõiste „hiiepuu“; -teab okaspuid : kadakas (põõsas); -teab erinevaid elukooslusi : mets, põld, aed, niit (mis seal kasvab, kes seal elavad, erinevused).
<i>Puu- ja köögiviljad</i>	-teab mõnda puu- ja köögivilja.	-oskab maitse järgi ära tunda ja eristada porgandi, kartuli, kapsa, kurgi, tomati, õuna, pirni, ploomi (kuju, värvus, maitse).	-tunneb mõnda puu- ja köögivilja : hernes, kõrvits, kaalikas, peet, sibul, peet, pirn, ploom (nimetus, kuju, värvus, maitse, toiduks tarvitamine).	-teab puu- ja köögivilju : nimetus, iseloomulikud tunnused (värvus, kuju, maitse, tarvitamisviis), sh. toitumise tervishoid, mõiste „viljapuu“.
<i>Lõuna- ja põhjamaa loomad, linnud</i>		-tunneb mõnda lõuna- ja põhjamaa looma.	-tunneb mõnda lõuna- ja põhjamaa looma.	-teab kaelkirjakut, elevanti - iseloomulikud tunnused, kaitsevärvi toid, elupaigad põhjapõtra, jääkar iseloomulikud tunnused, toit, elupaik, kaitsevärvi.
<i>Tööd looduses</i>	-matkib täiskasvanu eeskujul lihtsamate tööde tegemist sügisel- pühkimine, riisumine, okste koristamine;	-teab täiskasvanu abistamisest sügistöödel (lehtede riisumine). -teab täiskasvanu abistamisest talviste tööde	-oskab täiskasvanuid abistada sügistööde tegemisel (lehtede riisumine); -oskab täiskasvanuid abistada talviste tööde tegemisel (lume	-teab sügistöödest : saagi koristamine, lehtede riisumine, hoidiste tegemine -teab talvistest töödest : lume koristamine, lindude toidulaua eest hoolitsemine, abi metsloomadele;

	-matkib lindude toitmist (talvel); -matkib lihtsamate tubaste tööde tegemist (taimede kastmine).	tegemisel (lindude toitmine, lume koristamine); -teab täiskasvanu abistamisest kevadtööde tegemisel (seemnete külvamine).	koristamine); -oskab täiskasvanuid abistada kevadtööde tegemisel (seemnete külvamine, taimede istutamine); -teab toataimede ja peenrataimede eest hoolitsemisest (kastmine, rohimine).	- teab kevadistest töödest sodi koristamine, maa harimine, seemne külvamine, taimede istutamine; - teab suvistest töödest: rohimine, kastmine, muru niitmine, heinategu -teab miks ja kuidas toataimede eest hoolitsemine aastaringelt.
<i>Muutumine looduses, ilmastik</i>	-tunneb ära erinevad ilmastikunähtused. Kirjeldab neid : vihma sajab, päike paistab, tuul puhub, taevas on pilved; -mida teevad päike ja vihm: päike valgustab ja annab sooja, vihm kastab taimi; -püüab ilmastikunähtusi matkida liigutuste ja häälega; -teab vett, lund, jääd: vaatlus, omaduste kirjeldamine.	-tuleb toime aastaegade kirjeldamisega- sügis (vihm, pilved, tuul, vähe päikest, külm); talv (külm, lumi, ilmastikule sobiv riietus); -teab ,et lumi ja jää muutuvad sulades veeks; -tuleb toime aastaegade kirjeldamisega – kevad (päike paistab soojemalt, lume sulamine, ilmastikule sobiv riietus); – suvi (soe, päike paistab, tuul on soe, sobiv riietus); -teab taimede, loomade, lindude ja inimeste seoseid ilmastiku muutustega (lehed värvuvad / langevad, loomade talveuni, lindude ränne, riietus); -saab aru öö ja päev (erinevus, tegevused).	-teab 4 aastaaga , nende vaheldumine, ilma iseloomulikud tunnused (külm, pilves, sajab lund, rahet, tuuline); -teab lund- sulatatud lumevee võrdlus joogiveega, miks ei tohi lund ja jääd talvel süüa.	-oskab nimetada aastaagu: nende iseloomulikud tunnused ja tegevused; -tutvub kuude nimetustega erinevate aastaegadel; - teab päevaosi: öö, päev, hommik, õhtu, mõiste „keskpäev“(tegevused päevarežiimis).
<i>Valguse, soojuse, vee ja õhu tähtsus</i>			-teab soojuse, valguse vajalikkus inimestele, taimedele, loomadele.	-saab aru õhu vajalikkusest inimestele, taimedele, loomadele. Esemed, millega kasutamiseks on vajalik õhk (jalgrataste pumpamine ja autokumm, ujumisrõngas, õhupallid); - tunneb veekogusid jõgi, järvi, meri ja nende elu nendes; -teab mõisted „ udu “ ja „ härmatise “; -teab soojuse ja valguse vajalikkusest inimeste, loomade ja taimede kasvamiseks.
<i>Maavarad</i>	-tunneb mõnda maavara: liiv, kivi, muld .	-oskab lähiümbrusest kivisi, liiva, mulda, savi otsida, kirjeldada.	-teab lähiümbruse maavarade erinevused: savi, liiv, muld (omadused, kasutamine, katsed, meisterdused).	-oskab nimetada kivide, liiva, mulda iseloomulikke tunnuseid, vajalikku kasutamist ja kohti, kust neid leida võib, kasutada.
<i>Loodushoid asutus</i>	-teab prügi prügikasti viskamisest (täiskasvanu eeskujul).	-leiab ja tunneb ära loodusesse mittekuuluva prahi (toob selle kokkulepitud kogumiskohta), -----saab aru miks ei tohi prahiti maha visata.	-oskab rahulikult käituda lindude/ loomade/ putukate läheduses (ära kiusa, austa nende elu ja tegemisi); -saab aru puhtuse hoidmisest: prügi prügikasti viskamine, prügi teekond prügimäele, miks ei tohi prügi maha visata ega metsa jätta, kuhu panen prügi, kui prügikasti ei ole.	-oskab loodusvarasid säästlikult kasutada.
<i>Tehismaailm</i>			tunneb- puidust ja plastmassist valmistatud esemeid.	-tunneb vanaaegseid ja tänapäevaseid esemeid,

				võrdlemine, kasutamine; -inimeste loodud esemed, mis kahjustavad loodust (autode heitgaasid, põlev plastmass, materjalid, mis ei kõdune jne).
<i>Liiklus</i>	-oskab nimetada ja võrrelda mõnda sõidukit	-oskab ohutult liigelda lasteaia territooriumil : ohtlike situatsioonide vältimise õpetamine (maja nurga tagant ootamatu väljatormamine, jalgrattaga sõitmise reeglid lasteaias); -oskab ohutult liigelda väljaspool lasteaia territooriumit, lasteaia lähiümbruses- ; -teab mõnda mõistet liikluses tunneb- helkurit, jalgratturi kiivrit, helkurvesti, turvatooli, turvavööd ; -teab erinevaid sõidukeid : sõiduauto, veoauto, töömasinad, buss, rong, jalgratas, mootorratas, lennuk, laev; -teab 1 liiklusmärki , valgusfoor; -liiklemine : tegevuste nimetamine liikluses (jalakäija käib, juht juhib, sõiduk sõidab, peatub, pöörab, annab teed), laps käib kõnniteel täiskasvanu lähedal ja ületab sõiduteed käest kinni hoides, liiklustegevuste matkimine, mäng liiklusvaibal; -kuulab liiklusteemalisi jutte ja pildivaatlused;	-osaleb õppekäigul lasteaia territooriumil : ohtlike situatsioonide vältimise õpetamine (majanurga tagant ootamatu väljatormamine) -teab jalgrattaga sõitmise reegleid lasteaias, -osaleb õppekäigul väljaspool lasteaia territooriumit, lasteaia lähiümbruses- mõisted: kõnnitee, sõidutee, jalakäija, sõiduk, ülekäigurada, liiklusmärk, oma koha hoidmine paariskolonnis jalutamisel; -teab helkurit, jalgratturi kiivrit, helkurvesti, turvatooli turvavööd , (mõisted ja miks neid on vaja); -sõidukeid : sõiduauto, ametisõidukid, töömasinad, buss, rong, jalgratas, mootorratas, lennuk, laev, paat (õhusõidukid, veesõidukid, sõidukite otstarve); -teab 2 liiklusmärki -oskab liigelda : tegevuste nimetamine liikluses (jalakäija käib, juht juhib, sõiduk sõidab, peatub, pöörab, annab teed), laps käib kõnniteel täiskasvanu lähedal ja ületab sõiduteed käest kinni hoides, liiklustegevuste matkimine, mäng liiklusvaibal; -tunneb paremat ja vasakut poolt ; -liiklemine erinevates ilmastikutingimustes : oskab- liiklusteemalisi jutte kuulata ja liikluspildi vaatlus.	- osaleb õppekäigul väljaspool lasteaia territooriumit, lasteaia lähiümbruses- mõisted: kõnnitee, sõidutee, jalakäija, sõiduk, ülekäigurada, liiklusmärk, oma koha hoidmine paariskolonnis jalutamisel -lasteaia territooriumi kaardistamine (kõnnitee, mänguväljakud, puud, põõsad); -jalgrattaga sõitmise reeglid lasteaias - liiklusmärkide kasutamine -tunneb helkurit, jalgratturi kiivrit, helkurvesti, turvatooli, turvavööd (mõisted ja miks neid on vaja), kate minikiivri ja munaga, helkuriga; -teab politsei tööd Tunneb erinevaid -sõidukeid : alarmsõidukid, sõiduauto, ametisõidukid, töömasinad, buss, rong, jalgratas, mootorratas, lennuk, laev, paat (maismaasõidukid, õhusõidukid, veesõidukid, sõidukite otstarve); -teab 3 liiklusmärki , valgusfoor; -oskab liigelda : tegevuste nimetamine liikluses, tee ületamine ülekäigurajal, laps käib täiskasvanu lähedal, liiklustegevuste matkimine, mäng liiklusvaibal; -teab parem ja vasak poolt ; -osaleb liiklemises erinevates ilmastikutingimustes : valgus ja pimedas, libedaga, vihmaga, uduses ilmaga; -liiklus maal ja linnas ; -liiklusteemaliste juttude kuulamine/arutlemine/õige ja vale käitumine ja liikluspildi vaatlus.

KEEL JA KÕNE

	2-3.a. õpisisu	3-4.a.õpisisu	4-5.a. õpisisu	5-6.a. õpisisu
Suhtle- emine	<p>1.kvartal -kuulab ja jälgib täiskasvanu kõnet; - kasutab viisakusväljendeid <i>tere, palun, aitäh, head aega</i>; - väljendab oma soove ja vajadusi sõnadega; - jutustab olupildi järgi abistavate küsimuste abil;</p> <p>2.kvartal -vastab vajaduse korral rohkem kui kahe lausungiga; -hääletugevuse eristamine ja kasutamine teatamine, küsimine, palve jm.; -mängib kaasa hingamis- ja puhumismänge; - vastab küsimusele <i>kelle oma</i> vähemalt 2-3 sõnaga;</p> <p>3. kvartal -kasutab kõnes 2-3 sõnalisi lauseid; -teeb kaasa sõrmemänge ja loeb õpetajaga kaasa liisusalme; -teab peast 2-3-realist luuletust; -suudab meelde jätta ja täita kaheosalisi käsklusi; -teeb kaasa kõne rütmi- ja intonatsiooniharjutused</p>	<p>1. kvartal - kuulab ja mõistab täiskasvanu kõnet; - väljendab sõnadega oma emotsioone ja vajadusi; - mängib kaasa kõne-, hingamis- ja puhumismänge; - reguleerib oma hääle tugevust (vali-vaikne).</p> <p>2. kvartal -jutustab tuttavat muinasjuttu pildiseeria ja toetavate küsimuste abil; -teab peast lihtsamaid luuletusi ja sõnamänge; -vastab küsimusele <i>kui vana sa oled</i> täislausega; -teeb kaasa kõne tempo- ja rütmi- harjutusi.</p> <p>3. kvartal -jutustab lihtsat ja tuntud jutukest toetavate küsimuste abil; -moodustab iseseisvalt lauseid olupildi abil; -loeb luuletust erinevas rütmis ja erineva intonatsiooniga; -teab peast luuletusi ja liisusalme; -suudab meelde jätta ja täita kaheosalisi käsklusi;</p>	<p>1.kvartal - reguleerib kõne kiirust ja hääle tugevust; -kasutab kõnes viisakusväljendeid; -teeb kaasa diktsiooniharjutusi; -jutustab pildiseeria järgi (2-3 lausega); -oskab peast lugeda liisusalme ja lühiluuletusi (kuni neli rida).</p> <p>2. kvartal -jutustab kogetud sündmusest 3-5 lausega; -teab peast liisusalme ja luuletusi (neljarealsed); -oskab lauseid laiendada täiskasvanu suunavate küsimuste abil; - kirjeldab iseseisvalt olupilti 2-3 lausega; -esitab tunnetuslikke küsimusi (n. <i>miks ta nii tegi, kuidas teha</i>) ja oskab neile vastata.</p> <p>3. kvartal -suudab välja mõelda täiskasvanu abil jutukestele uue alguse või lõpu; -kasutab kõnes, lavastustes ja rollimängudes erinevat intonatsiooni ja hääletugevust; -mõistab kuulnud lühiteksti sisu; - jutustab iseseisvalt tuttavat muinasjuttu.</p>	<p>1.kvartal - oskab koostada temaatilist jutukest; -harjutab kiirkõnet; - jätkab täiskasvanu poolt alustatud jutukest.</p> <p>2. kvartal -teab peast lühikesi luuletusi ja suudab neid kaaslastele esitada; -teeb kaasa intonatsiooni- ja rütmiharjutusi; -püsib jutustamisel teemas; -suudab kaasa minna teiste algatatud teemaga.</p> <p>3. kvartal -mõistab nalja; -lavastab muinasjutte; -teab peast luuletusi ja liisusalme; -oskab kõnega suunata kaaslaste tegevust sellele hinnangut anda.</p>
Grammatika	<p>1. kvartal - vastab nimega küsimusele <i>kes</i>; - vastab küsimusele <i>mida teeb</i>; - vastab küsimusele <i>kus.</i>; - kasutab lihtsamaid omadus- ja arvsõnu (n. kaks kollast palli).</p> <p>2. kvartal -ühendab nimisõnu määr sõnadega <i>siin</i> ja <i>seal</i>; - ühendab verbe määr sõnadega <i>siin</i> ja</p>	<p>1. kvartal - kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtminevikku; -kasutab lauses sidesõnu <i>ja, aga</i>; - eristab ainsuse ja mitmuse vorme (laps mängib, lapsed mängivad); -esitab <i>kas</i> küsimusi.</p> <p>2. kvartal -vastab õigesti küsimusele <i>mida teeb</i> tegevuspiltide ja tegevuste ettenäitamise abil; - vastab õigesti küsimusele <i>kuidas</i>; -kasutab kõnes õigesti ainsuse osastavat käänat;</p>	<p>1.kvartal -moodustab liitsõnu 2 pildi abil (<i>kelk+mägi, õun+puu</i>); - kasutab kõnes õigesti tegusõnade lihtminevikuvormi (n. sõitis, laulsid); - kasutab kõnes omadussõnade ainsuse- ja mitmuse vorme.</p> <p>2- kvartal -kasutab kõnes lihtsamaid põimlauseid; - kasutab lauses õigesti mitmuse osastavat käänat (nt. rebaseid); - kasutab lauses omadussõnade võrdlusastmeid (nt. ilus-</p>	<p>1.kvartal -oskab moodustada nimisõna mitmusevormid; - kasutab kõnes õigeid omadussõnade ainsuse- ja mitmuse vorme; -moodustab liitsõnu 2 pildi abil (<i>kelk+mägi, õun+puu</i>); -kasutab kõnes õigesti aega väljendava nimisõnu.</p> <p>2. kvartal -moodustab koondlause lihtlauset sidumise teel; -kasutab kõnes mitmuses nimisõnade käändevorme; - märkab grammatikavigu täiskasvanu</p>

	<p><i>seal</i>; -moodustab nimisõnade ainsuse- ja mitmuse vorme ; -kasutab kõnes isikulist asesõna <i>mina</i>. 3. kvartal - kasutab tegusõna käskivat kõneviisi; - kasutab kõnes ma- ja da-tegevusnime (nt. hakkame mängima, ei taha mängida); - kasutab kõnes omadussõnu esemete kirjeldamisel; - kasutab kõnes lihtmineviku lihtsamaid vorme (nt. tuli, oli, tegi, läks).</p>	<p>- kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vormi (nt. sõitis, laulsid). 3. kvartal - kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vormi (nt. hüppas); - vastab küsimustele <i>kellega, millega</i>; -vastab küsimustele <i>kellele, millele</i>; - kasutab kõnes koondlauseid.</p>	<p>ilusam); - kasutab kõnes mitmuses nimisõnade käändevorme (nt. ilusate_l lilledel). 3. kvartal - moodustab lauseid kasutades sidesõnu (ja, aga...); - kasutab kõnes tingivat kõneviisi (nt. mängiksin); -kasutab kõnes õigeid käändelõppe (ilusale lillele, karud söövad).</p>	<p>kõnes. 3. kvartal -kasutab kõnes põim- ja täiendlauseid; -kasutab kõnes saavat ja rajavat käändevormi; - kasutab kõnes umbisikulist kõneviisi. -kasutab täismineviku vorme (olen joonistanud, pestud).</p>
Sõnavara	<p>1. kvartal -teab lihtsamaid üldmõisteid (nt. riided, mänguasjad, toidunõud, tööriistad); - nimetab pildil kujutatud tegevusi; -nimetab õigesti oma ja kaaslaste sugu; -oskab lauseid laiendada abistavate küsimuste abil. 2. kvartal -teab kohamõisteid <i>peal, all, üleval</i> ja <i>"kõrval</i>; -teab kohamõisteid <i>sees, välja sees, ja taga</i>; -kasutab kõnes üldmõisteid <i>lind, loom</i>; -kasutab kõnes värvust ja suurust tähistavaid omadussõnu.. 3. kvartal -nimetab lihtsamaid antonüüme (vastandsõnad): <i>kinni-lahti, üleval-all, sees-väljas</i>; -kasutab kõnes tegusõnu tuttavate tegevuste väljendamiseks; -kasutab kõnes üldnimetusi <i>lapsed, riided, mänguasjad, tööriistad</i> jm.; - eristab häälikuliselt sarnaste sõnade tähendusi.</p>	<p>1. kvartal - nimetab ümbritsevaid esemeid õigete nimetustega; -teab oma ees- ja perenime; - kirjeldab esemete osasid; 2. kvartal - koostab lihtsamaid liitsõnu; -täidab lihtsamaid korraldusi (Pane sisse!, Pane peale!, Pane alla!); - kirjeldab pildil olevaid esemeid omadussõnade abil; -teab üld- ja liiginimetusi (nt. kuusk, kask- puud; tuvi, kajakas- linnud); 3. kvartal - kasutab kõnes määrsõnu <i>peal, all, otsas, taga, kõrval</i> jne.; -mängib mõistmismänge (õige/vale) tuttava muinasjutu põhjal (nt. kakukesele tuli vastu tiiger); -kasutab kõnes loodusega seotud mõisteid.</p>	<p>1.kvartal - kasutab kõnes üld- ja liiginimesid (kuusk, kask-puu); -teab mõiste <i>sõna</i> tähendus; -oskab nimetada lihtsamaid antonüüme (vastandsõna). 2. kvartal -kirjeldab esemeid üksikosade nimetamise kaudu; - esitab küsimusi olupildi või kuulnud jutu kohta; -nimetab vastandsõnu. 3. kvartal -kasutab kõnes iseloomuomadusi ja hinnanguid väljendavaid omadussõnu (nt. <i>arg, kaval, igav</i> jne); -oskab moodustada lihtsamaid liitsõnu.</p>	<p>1.kvartal -kasutab kõnes aega väljendavaid määrsõnu - eile, täna, homme; - kasutab kõnes kirjeldavaid omadussõnu 2. kvartal - esitab lühikest dialoogi õigesti valitud intonatsiooniga; -mõistab sõna tähenduse muutumist hääliku asendamisel. 3. kvartal -nimetab lihtsamaid sünonüüme (samatähenduslikud sõnad) ja antonüüme (vastandsõnad); -kasutab kõnes sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt. sõidab- sõidutab);</p>

Hääldamine	<p>1. kvartal -hääldab õigesti enamus häälikuid (erandid r, s, k, õ, ü), osaleb häälikumängudes;</p> <p>2. kvartal -tunneb ära õpetaja poolt rõhutatult häälitud sõna (pildi abil);</p> <p>3. kvartal - eristab häälikuliselt sarnaste sõnade tähendusi;</p>	<p>1. kvartal -lihtsamate konsonantühendite (-nt, -lt, -mp) õige hääldamine. sõnu;</p> <p>2. kvartal -mängib kaasa erinevaid sõnamänge.</p> <p>3. kvartal -hääldab õigesti 2-3 silbiliste sõnade välteid ja silbistruktuure;</p>	<p>1.kvartal -hääldab õigesti kõiki häälikuid;</p> <p>2. kvartal - hääldab õigesti lihtsamaid võõrsõnu (nt. taburet, banaan, diivan); - hääldab õigesti 3-4 silbilisi sõnu.</p> <p>3. kvartal -hääldab õigesti tuttava tähendusega sõnu.</p>	<p>1.kvartal -hääldab õigesti tuttava tähendusega sõnu;</p> <p>2. kvartal -hääldab õigesti lihtsamaid võõrsõnu; -teeb kaasa kõne rütmiharjutusi.</p> <p>3. kvartal -hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid</p>
Kirjalik kõne	<p>1 kvartal -vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid;</p> <p>2. kvartal -osutab raamatupildile ja kommenteerib;</p> <p>3. kvartal - kuulab sisult ja keelelt eakohast teksti; -eristab häälikuliselt sarnaseid sõnu; -eristab objekte osutades pildile.</p>	<p>1. kvartal -koostab küsimusi raamatu illustratsiooni abil; -arvab ära õpetaja poolt häälitud sõnad pildi või eseme toel.</p> <p>2. kvartal -tunneb ära hääliku häälikute reas täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise järgi;</p> <p>3. kvartal - matkib lugemist ja kirjutamist; - nimetab üksikuid häälikuid;</p>	<p>1.kvartal -tunneb ära täiskasvanu poolt häälitud sõna; -nimetab täishäälikuga algavas sõnas esimese hääliku; -eristab täiskasvanu poolt häälitud häälikureas kindlaks määratud hääliku;</p> <p>2. kvartal -nimetab täiskasvanu poolt häälitud sõnas ülipika hääliku; - määrab õigesti sõna sees asuva hääliku;</p> <p>3. kvartal -tunneb ära tekstis üksikuid trükitähti; -kirjutab trükitähtedega üksikuid sõnu (nt. oma nimi).</p>	<p>1.kvartal -teab mõistet <i>sõna</i>; -sobitab kokku sõna ja pildi; -teab mõistet <i>lause</i>; -moodustab pildi abil lauseid; -teab mõisteid <i>häälik</i> ja <i>täht</i>; -häälib häälikuid sõna alguses ja lõpus; -teeb kaasa kirjajarjutusi (I, L, T, E, H, Ä, V);</p> <p>2. kvartal -häälib sõnu, määrab sõnas hääliku asukoha; -eristab sarnase kirjapildiga ja erineva tähendusega sõnu nt. seep-sepp, karu-tükk, kool-rool (foneemikuulamine); -häälib häälikuid sõnade sees; -muudab hääliku pikkusi sõnas (sõnade mängimine); -teeb kaasa kirjajarjutusi (M, N, K, J, L, P, R).</p> <p>3. kvartal - leiab visuaalselt tekstist tuttavaid tähti; -eristab lühikesi ja ülipikki täishäälikuid; - määrab sõnas kuulamise abil õige häälikute õige asukoha; -ühendab hääliku ja õige tähekuju; -teeb kaasa kirjajarjutusi (U, Ü, O, Ö, S, G, B);</p>
Laste kirjandus	Vastavalt nädalapaanile			
Eesti keel kui teine keel	Kuulamine; Kõnelemine; Hääldamine;	<p>-mina - nimi, minu keha, tervitamine, tutvumine, tänamine/ palumine, küsimine: mida ma oskan teha, mida me mängime;</p> <p>-minu pere – pereliikmed, sõbrad, lemmikloom, hommikusöök;</p> <p>-minu kodu – maja, tuba, kodused asjad;</p>		

MATEMAATIKA

	2-3.a. õpisisu	3-4.a.õpisisu	4-5.a. õpisisu	5-6.a. õpisisu
<i>Värvused</i>	-oskab leida ja nimetada põhivärvusi (punane, kollane, sinine)	-oskab leida ja nimetada põhivärvusi; -oskab leida ja nimetada segatud värvusi (oranž, lilla, must, pruun jt); -oskab leida samasuguse eseme värvuse järgi	-oskab nimetada kõiki õpitud värvusi ja suudab leida neid ümbruskonnast; -suudab eristada värvitoone: hele, tume.	-oskab nimetada kõiki värvusi ja eristada värvitoone: hele, tume.
<i>Hulgad, loendamine, arvud ja arvuta-mine</i>	- oskab loendada 1-3ni; - saab aru mõistest üks ja palju; - oskab sorteerida esemeid värvide järgi; - oskab sorteerida suuruse järgi (suur-väike, pikk-lühike); - oskab sorteerida kuju järgi; - saab hakkama ühesuguste piltide ja esemete sorteerimisega	- oskab loendada 1- 5ni - saab hakkama hulga moodustamisega loendamise teel; - tuleb toime võrdsete hulkade koostamisega paaride moodustamise teel (üks-ühesesse vastavusse seadmisega, sama palju, ühepalju ehk võrdselt); - oskab leida hulka mitte sobiva eseme ; - oskab vastata küsimusele „mitu on?“ (saab aru arvu mõistest) - oskab leida samasuguseid esemeid vormi ja värvi järgi	- suudab loendada 1- 10 ni; - suudab anda vajaliku arvu esemeid (1-10) - oskab küsimusele Mitu ladusid? vastata; - suudab hulkade loendamisel vastata küsimusele Mitu on?; - oskab leida ühiste tunnustega esemete hulga (õunad, porgandid); - oskab nimetada esemete 2 ühist tunnust - oskab nimetada esemete kuuluvust või mittekuuluvust hulka; - suudab esemeid sorteerida sarnasuse alusel; - suudab esemeid võrrelda sõnade rohkem kui, vähem kui, niisama palju abil; - saab aru mõistest “paar“, oskab paare moodustada kindla tunnuse järgi;	-tunneb numbrimärke 1- 12 - saab aru arvu ja numbri vastavuses - suudab arve võrrelda mõistete on väiksem kui; on suurem kui abil; - saab hakkama hulkade võrdsustamisega ühe äravõtmise ja juurdepanemise teel; - oskab esemete hulki võrrelda sõnade rohkem, vähem, niisama palju abil.
<i>suurused ja mõõtmine</i>	- teab mõisteid suur-väike.	- teab mõisted pikk- lühike, lai- kitsas; - oskab suuruse järgi sorteerida (pikad, lühikesed, laiad ja kitsad); - saab hakkama sarnasuste leidmisega (üks oluline sarnasus).	- oskab järjestada esemeid pikkuse, laiuse, kõrguse järgi: väike-suur-veel suurem; suur-väike-veel väiksem; lühike-pikk-veel pikem; lai-kitsas-veel kitsam; kõrge-madal-veel madalam, kerge- raskem veel raskem. - suudab laduda erineva pikkusega pulki kasavas ja kahanevas järjekorras.	- saab hakkama kahe eseme järjestuse määramisega „on suurem kui, on väiksem kui“; „on pikem kui, on lühem kui“; „on kõrgem kui, on madalam kui“; „on laiem kui, on kitsam kui“; „on paksem kui, on õhem kui“; - oskab kahte eset võrrelda ühise tunnuse alusel; - oskab jaotada esemete hulka kolme erineva tunnuse alusel - oskab pulga, nõõri, sammude abil mõõta esemete pikkust, kaugust
<i>geomeetrilised kujundid</i>	-tunneb ära ringi ja nelinurga; - teab mõisteid kandiline ja ümmargune; - oskab leida sarnaseid kujundeid peale-, kõrvuti-, või sisse asetamise teel (ring	- tunneb ära kolmnurga, nelinurga, ringi ja oskab neid omavahel võrrelda; - suudab luua osadest terviku (kujunditest pilt, ehitus)	- tunneb ära kolmnurga, nelinurga (nurkade loendamine), ringi ja oskab neid omavahel võrrelda; - suudab leida kujundeid ümbruskonnast (kell ring jne).	-oskab eristada ruutu ja riskülikut; -oskab sarnasuse põhimõttel geomeetrilisi kujundeid rühmitada ring, ruut, kolmnurk, riskülik; - oskab moodustada geomeetrilistest kujunditest pildi; - oskab laduda geomeetrilistest kujunditest mustri;

	ringile, ruut ruudule jne).			-oskab kõrtest/pulkadest moodustada ruudu, kolmnurga, (kõrte arvu võrdlemine).
<i>orienteerumine ajas</i>	- teab mõisted päev ja öö.	- eristab mõisteid päev ja öö (teab mõisteid hommik ja õhtu); - oskab kirjeldada aastaegade tunnuseid abistava materjali toel;	- teab mõisted hommik-päev-õhtu-öö; - teab mõisteid eile-täna-homme ja oskab seostada neid laste tegevusega. - oskab nimetada 4 aastaega abistava materjali toel.	- oskab nimetada nädalapäevade nimetused; - teab mõisted kiiresti-aeglaselt, varsti, hiljem, kohe; - oskab kasutada mõisteid eile, täna, homme (küsimustele mida millal tegin ? Mida tegin? vastamine.) - teab mõisteid hommik, päev, õhtu, öö - oskab nimetada 4 aastaega ja neid omavahel võrrelda
<i>Orienteerumine ruumis</i>	- teab mõisted all, peal, ees, taga, kõrval; - oskab ruumis liikuda õpetaja suuniste järgi; - oskab kasutada õpitud mõisteid toas ja õues;	- teab mõisteid (minu) ees ja taga; - teab mõisted ülal ja all. - oskab orienteeruda ruumis olevate esemete/kohtade järgi.	- oskab ümbritsevate esemete asukohta määrata enda suhtes (mõisted ees-tagasi); - oskab orienteeruda ruumis liikumist suunavate käskluste järgi.	- oskab esemete asukohta kirjeldada teiste esemete suhtes: mõisted all-peal; keskel-äärel, kohal (laud); paremal-vasakul; - oskab määrata oma asukohta ümbritsevate esemete suhtes; - oskab orienteeruda ruumis, õues liikumist suunavate käskluste järgi.

KUNST

	2-3.a. õpisisu	3-4.a.õpisisu	4-5.a. õpisisu	5-6.a. õpisisu
<i>Vaatlemine, vestlused</i>	-tunneb ära ja nimetab ümbritsevast keskkonnast tuttavaid esemeid ja värvusi; -oskab rääkida, mida joonistas.	-leiab ja nimetab ümbritsevast keskkonnast tuttavaid esemeid ja värvusi; -oskab vaadeldes võrrelda erinevaid suurusi; -oskab võrrelda oma tööd teise lapse tööga; -lõpetab alustatud töö.	-oskab vaadelda ümbritsevat keskkonda ja näha detaile; -oskab võrrelda värvust ja suurus. -oskab võrrelda oma tööd teise lapse tööga; -oskab näha ühistööd kui tervikut ja leiab oma osa selles; -lõpetab alustatud töö.	-oskab vaadelda ümbritsevat keskkonda ja näha detaile; -oskab vaadeldes võrrelda esemeid ja nähtusi; -oskab võrrelda oma tööd teise lapse tööga; -oskab näha ühistööd kui tervikut ja leiab oma osa selles; -lõpetab alustatud töö.
<i>Kujundamine</i>	-valmistab -väljendab tundeid läbi kunstitegevuse.	-meisterdab õpetaja kaasabil erinevate materjalidega kaardikesi ja ruumi kaunistusi; -väljendab tundeid läbi kunstitegevuse.	-meisterdab erinevate materjalidega kaarte ja ruumi kaunistusi; -väljendab tundeid läbi kunstitegevuse.	-meisterdab erinevate materjalidega kaarte ja ruumi kaunistusi; -oskab kujutada süžeed (kogemused, jutt, fantaasia); -väljendab tundeid läbi kunstitegevuse; -valmistab ja kujundab oma raamatu; -meisterdab pakenditest /taaskasutatavatest materjalidest.
<i>joonistamine</i> <i>maalimine</i>	-oskab hoida pliiatsit õigesti käes; -oskab kasutada suuri rasvakriite/ jämedaid värvipliiatseid;	-oskab hoida pliiatsit õigesti käes; -oskab kasutada värvipliiatseid ja kriite; -maalib aluspaberil ja	-oskab hoida õigesti käes pliiatsit pintslit; -joonistab lual/põrandal/molbertil; -katab kogu aluspaberi värviga;	-oskab hoida õigesti käes pliiatsit pintslit; -joonistab värvipliiatsite/ rasvakriitidega/ õlipastellidega; -oskab maalida akvarellidega/

<p>-oskab maalida näpüvärvidega; -tunneb põhivärvuseid (kollane, sinine, punane, roheline); -oskab trükkida švammiga/kartuliga/korgiga vm; -oskab maalida jämeda pintsliga (pintsliloputamine, kuivatamine); -oskab tõmmata sirgjoont, teha täppe ja joonistada ümarvorme; -oskab kujutab nägu; -oskab kujutada lihtsustatud inimfiguuri.</p>	<p>molbertil; -tunneb ja kasutab põhivärvuseid (kollane, sinine, punane, roheline); -oskab joonistada ümarvorme (nägu, pall vm), horisontaalset ja vertikaalset joont; -oskab ühendada sirgjooni nelinurgaks ja kolmnurgaks; -joonistab korrapäratu kujuga vorme (pilved, lombid vm). -oskab täiendada põhivorme detailidega (nägu, kook vm); -oskab maalida pintsliga (pintsliloputamine, kuivatamine); -oskab teha pintsliga täppe; -oskab trükkida svammil vm vahendiga aluspaberile; -oskab katta detaile värviga (värvipliats, kriit, guašš, akvarell).</p> <p>(päike, pilved, lilled); Laps kujutab lihtsustatud vorme. (lill, puu, õun maja vm) Laps kujutab lihtsustatud inimfiguuri. Laps kujutab nägu.</p>	<p>- oskab joonistada värvipliatsite/ rasvakriitidega/ õlipastellidega; -oskab kasutada maalimisvahendeid (pintsliloputamine, värvide võtmise); -maalib guaššidega/ akvarellidega; -tunneb ja kasutab põhivärve ja segatud värve; -kasutab oma töös erinevaid värve; -võrdleb tumedaid ja heledaid toone. -oskab kujutada erinevate vormidega esemeid (ümmargune, ovaalne, kolm- ja nelinurkne); -oskab koostada 2-osalist mustrit (pintsliljälgedest, sirgjoontest, kujunditest, värvidest jne); -kasutab joonistamisel kogu paberi pinda (äärtele/ keskele/nurka); -trükkib švammiga/pintsliga/kartuliga/korgiga/klotsiga jne; -joonistab šablooni järgi; -oskab joonistada korrapäratu kujuga vorme (pilved, lombid vm); -joonistab lihtsustatult maastiku sobivate detailidega (päike, pilved, lilled); -oskab kujutada loodust (puu, lilled, pilved, maapind, aastaajad); -oskab joonistada looma/lindu; -oskab kujutada inimest/poissi/tüdrukut. -oskab kujutada mõnda liiklusvahendit; kujutab liiklusvahendit (auto, laev, buss); -oskab kujutada maja.</p>	<p>guaššidega/akrüülidega; -joonistab/laual/põrandal/molbertil; -maalib erinevate alusmaterjalide peale. (erineva tekstuuriga paberid, tekstiil, kivid, pudelid jne); -püsib värvimisel piirjoontes; -katab kogu aluspaberi värviga; -kasutab maalides laia/kitsast pintslit; -oskab segada tumedaid ja heledaid toone; -oskab segada põhivärvustest rohelist/ pruuni/ roosat värvust; -oskab kujutada maastikku (täiendab sobivate detailidega- päike, pilved, lilled); -joonistab natuurist (puuviljad, vaas); -kujutab inimest, (poissi/tüdrukut); oskab kujutada inimese nägu/portreed; -oskab joonistada mõnda looma/lindu; -Joonistab/maalib oma tunnete, elamuste, emotsioonide põhjal; -oskab maalida kuulnud jutukese alusel; -trükkib švammiga/pintsliga/kartuliga/korgiga/klotsiga jne. -oskab koostada 3-osalist mustrit (pintsliljälgedest, sirgjoontest, kujunditest, värvidest jne); -oskab kasutada joonistab šablooni; -kasutab joonistamisel kogu paberi pinda (äärtele/ keskele/nurka); -oskab kujutada mõnda liiklusvahendit; kujutab liiklusvahendit (auto, laev, buss); -oskab kujutada maja.</p>
<p><i>Voolimine</i></p> <p>-voolib plastiliiniga; -vajutab alusele plastiliinist täpikesi vm kujundeid; -voolib pikliku kujundi käte vahel; -oskab keerata piklikku kujundit rõngaks; -veeretab ümarvorme käte vahel; -veeretab ümarvorme alusel; -oskab vajutada ümarvorme kettaks; -oskab ühendada osad muljumise teel; -täiendab voolitud eset</p>	<p>-voolib plastiliiniga/soolataignaga; -rullib pikliku vormi käte vahel/ voolimisalusel; -veeretab ümarvorme peopesade vahel/ voolimisalusel; -vajutab voolitud ümarvorme käte vahel / alusel kettaks; -vajutab alusele plastiliinist kujundeid; -voolib 2-3 detailist figuuri; -kinnitab voolitud detailid vajutamise teel; -oskab keerata pikliku kujundi rõngaks, spiraaliks;</p>	<p>-voolib plastiliiniga/soolataignaga; -rullib, veeretab voolimismassi peopesade vahel/ alusel; -vajutab voolitud detaili käte vahel/alusel lapikuks; -vajutab ümarvorme lohu (kauss); -vajutab voolimismassi tükikesi alusele/ katab aluspinna plastiliiniga; -voolib 3-4 detailist figuuri; -tõmbab põhivormist välja väikesed detailid (tiivad, kõrvad vm); -voolib spiraali kahest ribast</p>	<p>-voolib plastiliiniga/soolataignaga/saviga; -voolib erinevaid vorme peopesade vahel; -oskab õõnestada ümarvorme pöidla ja nimetissõrme vahel; -voolib spiraali (kringel, palmik); -oskab ühendada detailid kokku vajutamise teel ja siluda liitekohad; -tõmbab põhivormist välja väikesed detailid (tiivad, kõrvad); -voolib inimfiguuri; -voolib looma figuuri; -voolib linnu figuuri; -vajutab voolimismassi tükikesi alusele/ katab aluspinna plastiliiniga;</p>

	detailidega (siil, tort).	-kasutab voolimispulka; -täiendab voolitud eset detailidega (siil, tort).	alusel keerutamise teel; -kasutab voolimispulka -täiendab lisanditega voolitavat figuuri (tort, siil).	-voolib 4-5 detailist figuuri; -kasutab voolimispulka/erinevaid spaatleid; -täiendab lisanditega voolitavat figuuri.
<i>Kleepimin Meister- damine</i>	-oskab õpetaja abiga kasutada liimipulka/tärgliseliimi; -õpib kääridega lõikama; -kleebib kujundi alusele; -täiendab põhikujundit väiksemate detailidega (nägu, kass, koer); -kleebib kortsutatud siidipaperi tükke liimiga kaetud alusele. Laps kasutab erinevaid materjale (kartong, siidipaber, käsitööpaber, puulehed, tekstiil vm);	-oskab kasutada liimipulka/tärgliseliimi/kääre; -täiendab põhikujundit väiksemate detailidega (nägu, kass, tort vm); -liimib 2-4 detailist koosneva figuuri (lumememm, kuusk); -kleebib kujundeid korduva rütmireana (2 osaline muster); -kleebib detaile kasutades kogu aluspaperi pinda; -kleebib kortsutatud siidipaperi tükke liimiga kaetud alusele. Laps lõikab kääridega paber ribasid Laps kasutab erinevaid materjale (kartong, siidipaber, käsitööpaber, puulehed, tekstiil vm)	-oskab kasutada liimipulka/tärgliseliimi/kääre; -lõikab kääridega mööda sirgjoont (ribade lõikamine); -teisendab nelinurga ümarvormiks nurkade lõikamise teel; kleebib kujundid korduva rütmireana (2-3 osaline muster); -liimib 3-5 detailist koosneva figuuri; -voldib nelinurgast risküliku (pooleks); -voldib nelinurgast kolmnurga (diagonaalis).	-oskab kasutada liimipulka/tärgliseliimi/kääre; -oskab rebida paberit; -oskab teisendada nelinurga ümarvormiks nurkade lõikamise / rebimise teel; -lõikab kääridega mööda sirgjoont/ lainelist joont; -lõikab kokku volditud paberisse sümmeetrilisi mustreid (süda, lumehelves); -kleebib kujundid korduva rütmireana (3 osaline muster) -liimib 3-5 detailist koosneva figuuri. Laps liimib 3-6 detailist koosneva figuuri. (asendid, kehaosad); Laps kleebib väikestest detailidest mosaiikpildi. Laps voldib lihtsamaid figuure õpetaja abiga; Laps kasutab erinevaid materjale (kartong, siidipaber, käsitööpaber, puulehed, tekstiil traat, papptaldrik, tööstus ülejäägid vm.) Laps kasutab naasklit
<i>Käsitöö</i>				-oskab sõlmida lõnga/paela.

MÄNG

<i>2-3.a. õpisisu</i>	<i>3-4.a.õpisisu</i>	<i>4-5.a. õpisisu</i>	<i>5-6.a. õpisisu</i>	<i>6-7.a. õpisisu</i>
-oskab koos õpetajaga mängida ; -oskab lülitada tuttavasse mängu uusi mängulisi toiminguid ; -oskab valida mängu sobilikke vahendeid koos õpetajaga ; -oskab varasematest mängudest tuttavaid mängulisi toiminguid üle kanda uutesse mängudesse; -oskab asendus	-võtab koos õpetajaga osa tuttava teemaga loovmängudest (kodu-, lasteaia-, rongi-, sünnipäeva-, jt mängud), oskab neid ka iseseisvalt mängida; -oskab iseseisvalt kasutada üksikuid mängulisi toiminguid (lauakatmine, supi keetmine ja söömine, nuku riietamine jms); -oskab täiustada mängulisi tegevusi isikliku kogemuse alusel; -oskab üksikuid mängulisi toiminguid	-võtab osa 2-3 erinevat rolli sisaldavast mängust (esialgu koos õpetajaga , hiljem iseseisvalt; -oskab koos tegutseda ja üksteisega suhelda (oma rolli teatamine, kaaslaste kõne kuulamine ja tegevuse jälgimine, mänguasja loovutamine sõbrale sõltuvalt olukorra vajadusest ning selle viisakas vastuvõtmine kaaslastelt jne); -oskab erinevaid rolle täita; -oskab iseseisvalt rolli täitmiseks vajalike vahendeid valida ja on loov mänguliste toimingute sooritamisel; -oskab üldkehtivaid	-oskab iseseisvalt mängu valida; -peegeldab mängus positiivseid elunähtuseid; -oskab 3-4 liikmelisi lasterühmi moodustada, mängu teema osas kokku leppida, rolle jaotada; -oskab mängus mängulistest suhetest kinni pidada ; - oskab arvestada rollide vahelisi suhteid; -oskab täita üldkehtivaid käitumise norme- ja reegleid ; -oskab näha ja kasutada	-oskab kasutada olemasolevaid teadm eriteemaliste mängude ühendamisel uu -suudab arvamusi kooskõlastada kasut osas; -oskab 3-4 liikmelisi mängu organiseer -suudab mängulistest suhetest kinni pi -teab ja arvestab rollidevahelisi alluvu -oskab näha ja kasutada rolliga seendu -oskab kajastada osavõtlikkust, hoolits ületamisel ja vastutustunnet ülesande täitmisel ; -oskab kasutada asendus- ja mõttelisi m -oskab vajadusel iseseisvalt mänguasju loominguliselt kasutada.

<p>mänguasju leida ja kasutab neid rollimängudes; -oskab tuttava täiskasvanu (ema, autojuht, arst) rolli täita ning valida rolliks vajalikke vahendeid; -saab esmased kogemused lavastusmänguks tuttavate palade ainetel (näiteks: "Kakuke"); -oskab end väljendada kujundliku sõna, liigutuste, miimika ja žestide kaasabil; -oskab ehitus- ja konstrueerimismängudes loovuslike algeid näha ; -oskab mängida valminud ehitistega, seejuures kasutab mitmesuguseid mänguasju, peakatteid jms.</p>	<p>ühendada ühtseks mänguliseks tegevuseks (toitmine-toiduvalmistamine, arstimine- arsti juurde minemine, palaviku mõõtmine, süstimine vm); -oskab erinevaid rolle täita ja peab kinni rollist tulenevatest toimingutest ning suhetest (nt bussijuht juhib bussi, reisijad ostavad pileti); -täidab koosmängus õpetajaga kõrvalrolle, hiljem ka pearolli (vajadusel koos õpetajaga); -oskab võetud rolli täitmiseks iseseisvalt vahendeid valida; -oskab leida asendus mänguasju ümbritsevate esemete ja materjalide hulgast (toolid-voodi, klots-seep); -oskab kasutada looduslikku materjali leidlikult ja mitmekesiselt; -oskab kasutada rollile iseloomulikke kujundlikke vahendeid (liikumine, häälsus ja iseloomulikke kehaosi (jänesel on pikad kõrvad, lindudel tiivad jne) ; -oskab tuttavate kirjanduspalade põhjal lavastusmänge mängida (nt "Kolm karu", "Kakuke"); -oskab kasutada erineva suurusega ehitusmaterjali; -oskab lihtsamaid konstruktoreid kasutada; -oskab kasutada konstrueerimisoskust iseseisvates ehitusmängudes.</p>	<p>käitumisreegleid täita; -oskab iseseisvalt mängu sisu edasi arendada; -on leidlik mängu teemade valikul ja järjekindel nende sisu lahtimõtestamisel; -oskab leida mänguks sobiva koha ja sisustab selle vastavalt mängu sisule.</p>	<p>rolliga seonduvate mänguliste suhete kõlbelisust; -oskab kajastada osavõtlikkust, hoolitsust, abivalmidust, järjekindlust takistuste ületamisel ja vastutustunnet ülesande täitmisel ; -oskab kasutada asendus- ja mõttelisi mänguasju; -oskab vajadusel iseseisvalt mänguasju valmistada, selleks sobivat materjali loominguliselt kasutada.</p>	
<p>-oskab mängudes sooritada põhiliigutusi (kõnd, jooks, viskamine, ronimine); -oskab liikumismänge mängida;</p>	<p>-tahab täiskasvanutega ja lastega koos tegutseda ja saab aru selle vajalikkusest; -saab aru lihtsamatest mängureeglitest ,peab neid meeles ja täidab neid; -oskab orienteeruda</p>	<p>-oskab mängida pallidega (erineva suurusega), rõngaste ja hübitsatega; -tahab osa võtta mängudest, mis nõuavad osavust, kiirust, orienteerumisoskust, kooskõlastatud tegutsemist kaaslastega; -suudab täita mängureegleid</p>	<p>-omab mängudes aktiivsust, iseseisvust ja omaalgatuslikkust; -oskab mängureegleid täita, püüab kiiresti ja osavalt tegutseda; -suudab mängu lõpuni mängida; -oskab teistele õpetada</p>	<p>-püüab mängureegleid täita ning kiiresti -suudab mängu lõpuni mängida ; -saab aru, et võistkondlik võit eeldab kaotust -suudab taluda kaotust ja aimatava kaotuse lõpuni ; -teab keksu, pallikooli, sportmänguelemente (korvpall jt) lihtsamaid reegleid; -oskab iseseisvalt liikumismänge organiseerida ja looduslikke ja olustikulisi tingimusi;</p>

<p>-oskab mängida väikeste rühmadena; -oskab lülituda ühisesse mängu järk-järguliselt ; -saab aru mängureeglitest ja täidab neid; -oskab muuta oma tegevust vastavalt mängu tingimustele.</p>	<p>ruumis või teatud kindlal maa-alal (liikumine teatavas suunas või kindla kohani, liikuda teisi kaasmängijaid segamata jne).</p>	<p>ja rolli mängu lõpuni; -oskab iseseisvalt organiseerida ja läbi viia 3-4 lihtsamat liikumismängu väikese lasterühmaga; -soovib osaleda liikumismängudes ruumis ja õues; -oskab kasutada mängudes pargis, metsas, rannas ja mujal leiduvaid looduslikke objekte ja materjale -oskab kiikuda täiskasvanu abita.</p>	<p>3-5 tuttavat mängu ; -abistab võistlusmängudes kaaslasti ; -saab aru, et võistkondlik võit eeldab kõikide osavõtjate ühist jõupingutust; -suudab taluda kaotust ja aimatava kaotuse korral mängib mängu lõpuni ; -oskab iseseisvalt liikumismänge organiseerida, arvestades aastaega, looduslikke ja olustikulisi tingimusi; -oskab looduslikke objekte ja materjali loovalt kasutada (puud, kivid, käbid, tõrud, lehed, liiv, lumi jne); -tutvub keksu, pallikooli, sportmängu elementidega mängudega (näit jalg- ja korvpall jt); -oskab arvestada ruumi, aja, osavõtjate arvu ning vahendite olemasoluga; -oskab loovalt mängude sisu ja reegleid täiendada.</p>	<p>-oskab loovalt mängude sisu ja reegleid</p>
<p>-tutvub esemete erinevate omadustega (suurus, värv, vorm); -sooritab harjutusi tähelepanu, mõtlemise, taju, kujutlusvõime, silmamõõdu ja sõrmede peen lihaste arendamiseks; -oskab mängida lauamänge (lotomängud, pusled jms.) ; -oskab kasutada paarismängu soodustavaid didaktilisi mänguasju ; -oskab kasutada mänguasju-tööriistu (haamer, õng, keeratavad kruvid jms).</p>	<p>-tunneb huvi õppemängude vastu; -õpib põhjalikumalt tundma esemeid ja nende erinevaid omadusi (värvus, suurus, materjali omapära jne); -oskab 4-5 osalisi esemepilte kokku panna; -mängib iseseisvalt lauamänge (paarispiltide leidmine, lotod, mosaiikmängud jne).</p>	<p>-oskab eristada esemeid ja nende omadusi nägemise, kuulmise, haistmise ja kompimise põhjal; -oskab esemeid võrrelda väliste tunnuste põhjal ja neid rühmitada vastavalt otstarbele (suve- ja talve jalatsid, köögi- ja magamistoa mööbel jms); -oskab esemeid võrrelda ja järjestada suurenevas või vähenevas järjestuses; -oskab sarnasuguseid esemeid leida; -osaleb püsivust, tähelepanu ja keskendumisoskust kujundavates mängudes ; -osaleb reageerimiskiirust ja otsustamisvõimet arendavates mängudes; -oskab iseseisvalt lihtsamaid õppemänge mängida ja õpetab neid teistele lastele.</p>	<p>- oskab esemeid vaadelda ja võrrelda; -oskab märgata väikesi erinevusi esemete tunnustes (värvus, vorm, suurus, materjal); -oskab määrata esemete asukohta (ees-taga, vasakul-paremal, all-peal, keskel-ääres); -oskab kirjelduse põhjal tuttavaid esemeid, looduslikke objekte ära tunda; -oskab esemeid rühmitada; -oskab osadest tervikut moodustada (mosaiikmängud, lotod, kokkupandavad pildid jms); -oskab iseseisvalt mängida lauamänge ja teisi eriliigilisi õppemänge 3-4 liikmeliste rühmadena.</p>	<p>-oskab iseseisvalt mängida lauamänge liikmeliste rühmadena ; -oskab võrrelda esemeid erinevate ja sarnaste esemete vahel; -oskab klassifitseerida eseme või pildi omaduste põhjal; -osaleb erinevates äraarvamismängudes; -osaleb sõna- ja häälikumängudes; -osaleb arutlemisele ja oma arvamuse esitamisele mängudes (nt "Mis juhtub siis, kui me..."); -oskab situatsioonimänge mängida.</p>
		<p>-oskab muinasjuttude või kirjanduspalade süžeed edasi</p>	<p>-oskab kasutada erinevaid nukke (käpik-,</p>	<p>-kasutab mängus endavalmistatud mänguasju ; --julgeb lavastusmängu esitada rühma</p>

		<p>anda, kasutades intonatsiooni, miimikat, žeste, poose, kõnnakut, hääletsust;</p> <p>-oskab iseseisvalt uusi väljendusvahendeid leida ja kasutab neid leidlikult;</p> <p>-oskab käpiknukke, maske, peakatteid, mänguasju jt sobivaid vahendeid kasutada;</p> <p>-oskab iseseisvalt lavastusmängude süžeed välja mõelda;</p>	<p>sõrmenukud jne);</p> <p>-kasutab mängus enda valmistatud mänguasju, kostüümi elemente ;</p> <p>-väljendab emotsioone rõõm, kurbus, hirm, uudishimu, üllatus ;</p> <p>-julgeb lavastusmängu esitada rühmakaaslastele, teistele lasteaia lastele (esinemisjulgus);</p> <p>-püüab lavastusmängu lavastada;</p> <p>-oskab mängida tuttava kirjanduspala põhjal.</p>	<p>(esinemisjulgus);</p> <p>-oskab lavastusmänge siduda teiste mä...</p> <p>-oskab mängida tuttavate kirjanduspala...</p> <p>-oskab kasutada teatrisirmi,(organiseer...</p> <p>lihtsaid dekoratsioone, erinevaid nukk...</p>
		<p>-oskab iseseisvalt erinevat ehitusmaterjali kasutada ning hinnata selle otstarbekat valikut;</p> <p>-oskab ehitada õpetaja ettenäitamisel, teatud teemal ja oma fantaasia põhjal (maja, mööbel, auto, laev);</p> <p>-oskab ehituse otstarvet arvestada (nt garaaz kahele autole, sõidutee väikestele autodele, sild suurtele autodele);</p> <p>- oskab iseseisvates ehitusmängudes konstrueerimise alaseid oskusi loominguliselt kasutada;</p> <p>-oskab ehituskohta otstarbekalt valida (materjali kättesaadavus, ruumi ja ehituse suuruse arvestamine);</p> <p>-oskab saavutada ühiseid kokkuleppeid ehituste valiku ja teostuse osas,</p> <p>-suudab oma tegevust kooskõlastada ühise eesmärgi saavutamiseks;</p> <p>-märkab ja pakub kaaslastele abi ehitusmaterjali koristamisel.</p>	<p>-oskab erinevaid ehitusmaterjale loovalt kasutada;</p> <p>-oskab ehitada ettenäitamise, fantaasia, teatava otstarbe ja joonise põhjal;</p> <p>-oskab olemasolevast materjalist sobivaima valida ning seda otstarbekalt kasutada;</p> <p>-oskab kasutada looduslikku materjali ja objekte mänguks;</p> <p>-oskab kasutada konstrueerimise alaseid oskusi iseseisvates ehitusmängudes.</p>	<p>-oskab ehitada fantaasia, teatava otstar...</p> <p>-oskab kasutada konstrueerimisalaseid materjali vedu, põhihoonega seotud ab...</p> <p>-oskab oma ehitust ühendada kaaslaste...</p> <p>-oskab kasutada loovalt erinevaid jääk...</p> <p>-oskab kasutada mitmekesiselt loodus...</p>

LIIKUMINE

	2-3.a. õpisisu	3-4.a.õpisisu	4-5.a. õpisisu	5-6.a. õpisisu	6-7.a. õpisisu
<i>Liikumis- alased teadmised</i>	-teab kuidas liikuda ohutult toas ja õues, ükski ja koos kaaslasega.	-teab, et liikumine on tervisele kasulik; -teab kuidas liikuda ohutult toas, õues, ükski ja koos kaaslasega.; -sooritab harjutusi õpetaja sõnalise juhendamise ja ettenäitamise järgi.	-teab, et liikumine on tervisele kasulik; -teab, miks on vaja vahetada spordiriideid ja võimelda saalis paljajalu; -teab kuidas liikuda ohutult toas, õues, grupis ; -teab mõnda spordiala; -oskab kasutada tuttavaid spordivahendeid; -sooritab harjutusi õpetaja sõnalise juhendamise ja ettenäitamise järgi; -oskab ühismängudes liikudes arvestada ohutut liikumist enda ja kaaslaste suhtes.	-vestleb liikumisest ja tervislikust eluviisist; -teab, miks on vaja vahetada spordiriideid ja võimelda saalis paljajalu; -teab kuidas liikuda ohutult toas, õues, grupis ; -teab mõnda spordiala; -oskab kasutada tuttavaid spordivahendeid; -sooritab harjutusi õpetaja sõnalise juhendamise ja ettenäitamise järgi. -oskab ühismängudes liikudes arvestada ohutut liikumist enda ja kaaslaste suhtes.	-vestleb liikumisest ja tervislikust eluviisist; -teab, miks on vaja vahetada spordiriideid ja võimelda saalis paljajalu; -teab mõnda spordiala ja koduõues liikumise võimalusi; -teab mõnda -oskab kasutada tuttavaid spordivahendeid; -sooritab harjutusi õpetaja sõnalise juhendamise ja ettenäitamise järgi. -oskab ühismängudes liikudes arvestada ohutut liikumist enda ja kaaslaste suhtes.
<i>Rivi- ja korra- harjutused</i>	-oskab märguande peale koguneda õpetaja / kokkulepitud objekti juurde; -oskab leida paarilise õpetaja juhendamisel; -oskavad õpetaja abiga moodustada ringi, kolonni.	-oskab märguande peale koguneda õpetaja / kokkulepitud objekti juurde; -oskab iseseisvalt leida paarilise; -oskab moodustada ringi, kolonni, paaris kolonni; -oskab moodustada rühmaga ringi eseme või objekti ümber.	-oskab märguande peale koguneda kokkulepitud objekti juurde; -oskab iseseisvalt leida paarilise; -oskab moodustada ringi, kolonni, paaris kolonni, viirgu; -oskab moodustada rühmaga ringi eseme / objekti ümber; -oskab rivistuda eseme või objekti juurde; -oskab rivistuda õpetaja näidatud viibete järgi (ring, kolonn, viirg).	-oskab märguande peale iseseisvalt koguneda/ rivistuda kokkulepitud objekti juurde; -oskab joonduda viirgu joone järgi; -oskab läbisegi kõnnilt moodustada kolonni, paariskolonni, ringi, viiru; -oskab rivistuda õpetaja näidatud viibete järgi (ring, kolonn, viirg); -oskab rivistuda vabalt väljakule, nii et oleks ruumi sooritada harjutusi; -oskab harveneda kõrvale / ette tõstetud kätega; -oskab sooritada pöördeid paigal orientiiride järgi; -oskab ümber rivistuda viirust kolonni/ ringi.	-oskab rivistuda viirgu pikkuse järgi; -oskab läbisegi kõnnilt moodustada kolonni, paariskolonni, ringi; -oskab rivistuda õpetaja näidatud viibete järgi; -oskab rivistuda vabalt väljakule, nii et oleks ruumi sooritada harjutusi; -oskab harveneda kõrvale / ette tõstetud kätega; -oskab sooritada pöördeid paigal orientiiride järgi; -oskab ümber rivistuda viirust kolonni/ ringi.
<i>Spordiala: Võiml. ja üldaren harjutused</i>		-oskab teha õpetaja ettenäitamisel matkivaid harjutusi; -oskab sooritada õpetaja ettenäitamisel keha-tunnetus harjutused; -oskab õpetaja ettenäitamisel teha hingamisharjutusi; -oskab õpetaja ettenäitamisel teha üldarendavaid harjutusi (sirutused, painutused, asendid, sammud jne); -suudab lühikest aega kõndida päkkadel;	-oskab teha matkivaid harjutusi ja loovalt liikuda muusika saatel; -oskab sooritada keha-tunnetus harjutused; -oskab teha hingamisharjutusi; -oskab sooritada üldarendavaid harjutusi (sirutused, painutused, asendid, sammud jne); -suudab kõndida päkkadel; -suudab seista ühel jalal; -oskab sooritada üldarendavaid harjutusi vahendiga (rõngastega, lipukestega, langevarjuga,	-oskab teha matkivaid harjutusi ja loovalt liikuda muusika saatel; -oskab sooritada keha-tunnetus harjutused; -oskab teha hingamisharjutusi; -oskab sooritada üldarendavaid harjutusi (sirutused, painutused, asendid, sammud jne); -suudab kõndida päkkadel/kandadel; -suudab seista ühel jalal; -oskab sooritada üldarendavaid harjutusi vahendiga (rõngastega, lipukestega, langevarjuga,	-oskab teha matkivaid harjutusi ja loovalt liikuda muusika saatel; -oskab sooritada keha-tunnetus harjutused; -oskab teha hingamisharjutusi; -oskab sooritada üldarendavaid harjutusi (sirutused, painutused, asendid, sammud jne); -suudab kõndida päkkadel/kandadel; -suudab seista ühel jalal; -oskab sooritada üldarendavaid harjutusi vahendiga (rõngastega, lipukestega, langevarjuga,

		-suudab lühikest aega seista ühel jalal; -oskab teha lihtsamaid üldarendavaid harjutusi vahendiga (kõristiga, lipukestega, langevarjuga, pallidega); -suudab teha kuni 2 harjutusest koosnevat kombinatsiooni.	pallidega); -suudab teha kuni 3 harjutusest koosnevat kombinatsiooni.	pallidega); -suudab teha 3-4 harjutusest koosnevat kombinatsiooni.	
<i>Põhi liikumised: kõnd, jook</i>	-kõnnib otsesuunas, ringjoonel, kahe joone vahel; -kõnnib üles-alla (trepil, mäel); -kõnnib üle madalate takistuste, rõngasse-välja; -jookseb otse/ läbisegi/ palli järel.	-kõnnib otsesuunas, ringjoonel, kahe joone vahel; -kõnnib üles-alla (trepil, mäel); -kõnnib üle madalate takistuste, rõngasse-välja; -kõnnib vahelduva tempoga; -kõnnib tagurpidi tasapinnal; -kõnnib päkkadel; -jookseb otse/ läbisegi/ palli järel; -jookseb/kõnnib käsi rütmis plaksutades; -oskab alustada kõndi/jooksu märguande peale.	-kõnnib/jookseb ringjoonel; -kõnnib/jookseb kolonnis paaris / kolmekesi käest kinni; -kõnnib/jookseb tempo, suuna muutusega; -kõnnib trepil vahelduva sammuga; -kõnnib üle takistuste; -kõnnib piiratud pinnal (25-30cm); -kõnnib siira viira esemete vahel; -kõnnib tagurpidi tasapinnal; -kõnnib kinnisilmi; -kõnnib päkkadel, kandadel, põia sise-ja välisserval; -oskab kõndida erinevate mõõtsammudega; -oskab kõndida põlvetõstega plaks põlve alla; -oskab kükk-kõndi jookseb otse/ läbisegi/ palli järel; -jookseb/kõnnib rütmi plaksutades; -oskab alustada kõndi/jooksu märguande peale; -alustab jooksu erinevatest lähteasenditest (selili, kõhuli, istest, põlvitusest)	-kõnnib/jookseb ringjoonel; -kõnnib liivakott pea peal; -kõnnib sooritades erinevaid käteharjutusi; -kõnnib/jookseb kolonnis paaris / kolmekesi käest kinni; -kõnnib/jookseb tempo, suuna muutusega; -kõnnib trepil vahelduva sammuga; -kõnnib üle takistuste; -kõnnib piiratud pinnal (25-30cm); -kõnnib siira viira esemete vahel; -kõnnib tagurpidi tasapinnal; -kõnnib kinnisilmi; -kõnnib päkkadel, kandadel, põia sise-ja välisserval; -oskab kõndida erinevate mõõtsammudega; -oskab kõndida põlvetõstega plaks põlve alla; -oskab kükk-kõndi/ hark-kõndi; -oskab kõndida ristsammul liikumisel ja paigal pöörates pool ringi; -jookseb otse/ läbisegi/ palli järel; -jookseb/kõnnib rütmi plaksutades; -oskab alustada kõndi/jooksu märguande peale; -oskab joosta seisakutega, sörkjooksu, kiirjooksu; -oskab põlvetõstejooksu, sääretõstejooksu; -oskab alustada jooksu erinevatest lähteasendi -test (selili, kõhuli, istest, põlvitusest); -oskab teatejooksu erinevate ülesannetega.	-kõnnib/jookseb ringjoonel; -kõnnib liivakott pea peal; -kõnnib sooritades erinevaid kolonnis paaris / kolmekesi käest kinni; -kõnnib/jookseb tempo, suuna muutusega; -kõnnib trepil vahelduva sammuga; -kõnnib üle takistuste; -kõnnib piiratud pinnal (25-30cm); -kõnnib siira viira esemete vahel; -kõnnib tagurpidi tasapinnal; -kõnnib kinnisilmi; -kõnnib päkkadel, kandadel, põlvetõstega plaks põlve alla; -oskab kükk-kõndi/ hark-kõndi; -oskab kõndida ristsammul liikumisel ja paigal pöörates pool ringi; -jookseb otse/ läbisegi/ palli järel; -jookseb/kõnnib rütmi plaksutades; -oskab alustada kõndi/jooksu märguande peale; -oskab joosta seisakutega, sörkjooksu, kiirjooksu; -oskab põlvetõstejooksu, sääretõstejooksu; -oskab alustada jooksu erinevatest lähteasendi -test (selili, kõhuli, istest, põlvitusest); -oskab teatejooksu erinevate ülesannetega.
<i>Põhiliikumised:</i>	-hüpleb kahel jalal kohapeal ja	-hüpleb tasapinnal kahel jalal paigal ja	-hüpleb paigal/liikumisega ;	-hüpleb paigal/liikumisega ; -hüpleb rõngast rõngasse;	-hüpleb paigal/liikumisega (3-4 jalaga); -hüpleb rõngast rõngasse (8-10 jalaga)

<i>hüpped</i>	edasi liikudes; -hüppab üle madala eseme (rõngasse).	liikudes edasi ; -hüppab üle madalate esemete; -hüppab rõngasse ja välja.	-hüpleb rõngast rõngasse ; -hüppab koosjalgedega paigal pööretega (orientiiride järgi); -hüppab üle esemete ; -hüpleb batuudil; -hüpleb ühel jalal; -oskab hüpata harki-kokku/kääri; -oskab hüpaksammu; -oskab hüpata galoppi; -oskab hoojooksult hüpata üles puudutades kõrgemal olevat eset; -oskab hoota kaugushüpet; -oskab hüpata üles kükki maandumisega; -hüppab sügavushüppeid, maandub matile; -oskab kõrgushüpet hoojooksult maandumisega kükki (vajadusel käed ette matile).	-hüppab koosjalgedega paigal pööretega (orientiiride järgi); -oskab hüpelda harkis jalgedega edasi liikumisel; -hüppab üle 2 joone ; -hüppab üle esemete; -hüpleb batuudil; -hüpleb ühel jalal; -oskab hüpata harki-kokku/kääri; -oskab hüpaksammu; -oskab hüpata galoppi; -oskab hoojooksult hüpata üles puudutades kõrgemal olevat eset; -oskab hoota kaugushüpet; -oskab hüpata üles kükki maandumisega; -hüppab sügavushüpped, maandub matile; -oskab-hoojooksuga kaugushüpet maandumisega kükki käed ette matile/maapinnale; -oskab kõrgushüpet hoojooksult maandumisega kükki (vajadusel käed ette matile). -oskab keksumängu.	-hüppab koosjalgedega paigal pööretega (orientiiride järgi); -oskab hüpelda harkis jalgedega edasi liikumisel; -hüppab üle 2 joone; -hüppab üle esemete; -hüpleb batuudil; -hüpleb ühel jalal; -oskab hüpata harki-kokku/kääri; -oskab hüpaksammu; -oskab hüpata galoppi; -oskab hoojooksult hüpata üles puudutades kõrgemal olevat eset; -oskab hoota kaugushüpet; -hüppab sügavushüpped, maandub matile/maapinnale; -oskab kõrgushüpet hoojooksult maandumisega kükki (vajadusel käed ette matile). -oskab keksumängu.
<i>Põhiliikumised: visked ja püüdmised</i>	-oskab veeretada palli õpetajale kahe käega; -oskab veeretada palli teisele lapsele; -veeretab palli otse suunas, liikudes palli järel. -püüab õpetaja poolt visatud palli kahe käega (sülle) -viskab palli kahe käega õpetajale -mängimine erineva suurusega pallidega	-oskab veeretada palli õpetajale kahe käega; -oskab veeretada palli teisele lapsele; -veeretab palli otse suunas, liikudes palli järel; -veeretab palli veeretamine otsesuunas esemete pihta; -oskab palli jalaga lüüa; -oskab püüda palli ja visata tagasi kahe käega -oskab püüda palli ja visata tagasi kahe käega	-oskab veeretada palli teisele lapsele; -veeretab palli otsesuunas, läbi väravate, esemete pihta; -oskab palli jalaga lüüa; -oskab püüda palli ja visata tagasi kahe käega, -põrgatab palli; -sooritab palliviset üles ja püüab kahe käega sülle; -viskab täpsust horisontaalsesse/vertikaalsesse märklauda kahe- ja ühe käega rinnalt/alt; -viskab palli/liivakoti läbi rippuva rõnga; -oskab visata palli kaugusviset ühe käega õla juurest; -oskab palli veeretada kepigaga; -oskab palli jalaga lüüa (jalgpall); -oskab veeretada/keerutada rõngast; -lennutab lendavat taldrikut.	-oskab veeretada palli teisele lapsele; -veeretab palli otsesuunas, läbi väravate, esemete pihta; -oskab palli jalaga lüüa; -oskab püüda palli ja visata tagasi kahe käega; -oskab veeretada palli võimlemispingil teisele lapsele; -põrgatab palli ühe käega, vahelduvate kätega; -sooritab palliviset üles, põrkega maha ja püüab; -sooritab palliviset üles, käteplaks, püüab; -sooritab palliviset vastu sein ja püüab; -pallivise vastu sein, plaks ja püüdmise; -viskab täpsust horisontaalsesse/vertikaalsesse märklauda kahe- ja ühe käega rinnalt/alt; -viskab palli/liivakoti läbi rippuva rõnga; -oskab visata palli kaugusviset ühe käega õla juurest; -oskab palli veeretada kepigaga; -oskab palli jalaga lüüa	-oskab veeretada palli teisele lapsele; -veeretab palli otsesuunas, läbi väravate, esemete pihta; -oskab püüda palli ja visata tagasi kahe käega; -oskab palli sõiata rinnalt paaritud võimlemispingil ühe käega, vahelduvate kätega; -sooritab palliviset üles, põrkega maha ja püüab; -sooritab palliviset vastu sein ja püüab; -pallivise vastu sein, plaks ja püüdmise; -viskab täpsust horisontaalsesse/vertikaalsesse märklauda kahe- ja ühe käega rinnalt/alt; -viskab palli/liivakoti läbi rippuva rõnga; -oskab visata palli kaugusviset ühe käega õla juurest; -oskab palli veeretada kepigaga; -oskab palli jalaga lüüa (jalgpall); -oskab veeretada/keerutada rõngast; -viskab ja veeretab topispalli; -lennutab lendavat taldrikut.

				(jalgpall); -oskab veeretada/keerutada rõngast; -viskab ja veeretab topispalli; -lennutab lendavat taldrikut.	
<i>Põhiliikuised:</i> <i>amine,</i> <i>mine</i>	-oskab roomata toengpõlvituses tasasel pinnal ja läbi tunneli.	-oskab roomata toengpõlvituses tasasel pinnal ja läbi tunneli; -astumine trepist üles/alla vahelduva sammuga.	-oskab roomata toengpõlvituses läbi tunneli, pingil, takistuse alt; -oskab ronida ronimisredelil vahelduva sammuga 4-5 astet.	-oskab roomata toengpõlvituses läbi tunneli, pingil, takistuse alt; -oskab ronida ronimisredelil vahelduva sammuga; -oskab pugeda läbi rõnga, ise rõngast hoides; -oskab kõhuli roomata põrandal; -oskab kõhuli/selili roomata pingil kätega edasi tõmmates.	-oskab roomata toengpõlvituses -oskab ronida ronimisredelil -oskab pugeda läbi rõnga, ise rõngast hoides; -oskab vähikõndi-selili toengpõlvituses -oskab kükikõndi- käed toetades
<i>Tasakaalu-</i> <i>harjutused</i>			-suudab seista ühel jalal; -kõnnib võimlemispingil, astudes üle takistuste; -seisab päkkadel/ühel jalal /silmad suletud; -kõnnib maasoleval kõiel vahelduva- /juurdevõtusammuga; -jookseb märguande peale seiskudes kahel jalal, ühel jalal, päkkadel, kükis; -suudab hoida erinevaid asendeid.	-suudab seista ühel jalal; -kõnnib võimlemispingil, astudes üle takistuste; -seisab päkkadel/ühel jalal /silmad suletud; -kõnnib maasoleval kõiel vahelduva- /juurdevõtusammuga; -jookseb märguande peale seiskudes kahel jalal, ühel jalal, päkkadel, kükis; -suudab hoida erinevaid asendeid. -suudab keerelda kinnisilmi lühikest aega kohapeal; -teeb tasakaalukõndi liivakotiga pea peal.	-suudab seista ühel jalal; -kõnnib võimlemispingil, astudes üle takistuste; -seisab päkkadel/ühel jalal /silmad suletud; -kõnnib maasoleval kõiel vahelduva- /juurdevõtusammuga; -jookseb märguande peale seiskudes kahel jalal, ühel jalal, päkkadel, kükis; -suudab hoida erinevaid asendeid. -suudab keerelda kinnisilmi lühikest aega kohapeal; -teeb tasakaalukõndi liivakotiga pea peal.
<i>Liikumis-</i> <i>mängud</i>	-mängib kõnni- ja jooksumänge (1-2 lihtsamat reeglita); -mängib matkiva sisuga liikumismänge.	-mängib kõnni- ja jooksumänge (2-3 reeglita); -mängib matkiva sisuga liikumismänge.	-mängib 3-4 reeglita liikumismänge; -mängib võistlusmänge.	-mängib 3-4 reeglita liikumismänge; -mängib võistlusmänge.	-mängib reeglita liikumismänge; -mängib sportlikke võistlusmänge.
<i>Harju-</i> <i>tused</i> <i>matil</i>		-oskab end veeretada matil.	-oskab end veeretada matil otsesuunas (sirge kehaga, käed rinnal); -proovib kukerpalli; -märguande peale asetab end kõhuli, selili; -jookseb erineva tekstuuriga pindadel.	-oskab end veeretada matil otsesuunas (sirge kehaga, käed rinnal); -teeb kukerpalli; -märguande peale asetab end kõhuli, selili; -jookseb erineva tekstuuriga pindadel.	-oskab end veeretada matil otsesuunas (sirge kehaga, käed rinnal); -teeb kukerpalli; -märguande peale asetab end kõhuli, selili; -jookseb erineva tekstuuriga pindadel.
<i>Talispordi-</i> <i>ala:</i> <i>kelgutamine</i>			-julgeb mäest kelguga alla lasta, toob ise kelgu mäest üles kokkulepitud kohast; -vestlus ohutusest kelgumäel/libedal teel.	-julgeb mäest kelguga alla lasta, toob ise kelgu mäest üles kokkulepitud kohast; -vestlus ohutusest kelgumäel/libedal teel.	-julgeb mäest kelguga alla lasta, toob ise kelgu mäest üles kokkulepitud kohast; -vestlus ohutusest kelgumäel/libedal teel.
<i>Loodus-</i> <i>liikumine</i>			-laps tunneb oma lasteaia õueala, mängib	-laps tunneb oma lasteaia õueala, mängib	-laps tunneb oma lasteaia õueala, mängib -laps liigub looduses õpetaja juhendamisel

orienteerumismänge;
-laps liigub looduses
õpetaja läheduses.

orienteerumismänge;
-laps liigub looduses õpetaja
läheduses.

MUUSIKA

	2-3.a. õpisisu	3-4.a. õpisisu	4-5.a. õpisisu	5-6.a. õpisisu	6-7.a. õpisisu
<i>Kuulam.</i>	-kuulab/jälgib õpetaja laulu; -laulab õpetajale järele.	-huvitub laulusist tegevustest; -püüab õpetajaga kaasa laulda (üksikud silbid, sõnad, laululoigud); -osaleb laulude esitamises (plaksutab / laulab kaasa).	-laulab koos rühmaga samas tempos (ansambli-tunnetus); -oskab peast laulda laste- ja rahvalaule (rahvalaule).	-laulab väljahingamisel loomuliku häälega; -esitab laule rühmaga samas tempos; -laulab peast teistega koos mõningaid rahva- ja lastelaule.	-laulab ilmekalt, lähtudes laja teksti karakterist; -laulab peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab -oskab Eesti Vabariigi hümmi: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“ laulda.
<i>Muusikal- liikumine</i>	-sooritab lihtsamaid liikumisi vastavalt laulu tekstile: kõnd/jooks, paigaltammumine, keerutamine üksikult, koosjaluhüplemine, lehvitamise, käte peitmine selja taha, viibutamine sõrmega, kükitamine.	-liigub õpetajaga koos vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit: kõnd ja jooks, päkkadel kõnd, ühe ja vaheldumisi kahe jalaga koputamine, keerutamine paarilisega; - kasutab erinevaid vahendeid.	-väljendab muusika meeleolu liikumise kaudu (loovliikumine); -tantsib, kasutades eakohaseid tantsuelemente (nt. põlvetooste kõnd – ja jooks, liikumine hanereas ja ringis); -osaleb laulumängudes; -laps tutvub loovliikumisega. -muinasjututegelaste, loodusnähtuste edasiandmine liigutuste ja liikumise kaudu	-muudab liikumist muusika osade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal (tempo, dünaamika, register), arvestades pulssi ja meetrumit (nt liigub hanereas ja ringis nii üksi kui ka paaris); -esitab õpetaja seatud tantse, kasutades õpitud tantsuelemente; -oskab tantsida: ees- ja külgaloppi, hüpaksammu, käärhüpet.	-liigub ja tantsib sünkroonis teistega, kasutades, nt. -kõnnib, jookseb ja reageerib muusika tempo muutustele liikumissuunda muusika dünaamika ja tempo järgi; -väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes väljendusvahenditele; -kõnnib siira-viira ja selg ees -moodustab paare, ringe ja viirge -oskab tantsida: ees- ja külgaloppi, hüpaksammu, luisksammu, kõrvalastesammu.
<i>Muusika kuulamine</i>	-tunneb rõõmu kuulatavast laulust või muusikapalast.	--reageerib emotsionaalselt muusika iseloomule (nt plaksutab, kõigutab keha jne);	- kuulab laulu ja muusikapala; -väljendab emotsionaalselt kuulatud muusikas tajutud kontrastseid meeleolusid liigutuste ja liikumisega; -tunneb kuulmise järgi ära mõningaid õpitud laule; -laps tutvub rahvamuusikaga	-kuulab laule ja muusikapala huviga; -väljendab kuulatud muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste (liikumise, laulmise, pillimängu) kaudu, nt. järgib tempot ja rütmi kehalise liikumisega või, tundes ära	-eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid (rahvalaul); -väljendab loovalt muusika kuulmisest saadud elamusi; -kuulatud muusikat iseloomustades kasutab eakohaseid sõnu; -näitab tegevustes üles loomingulist initsiatiivi, toetudes suhtes (jutustab, mida kuulis muusikas); -tutvub mõistetega helilooja, koorijuht, dirigent -tutvub teiste maade heliloojate muusikalise loomingu

			(laulud, mängud, ringmängud, laulumängud). -tutvub muusika iseloomustamise põhimõistetega(kõrge, madal, rõõmus kurb)	õpitud laulu (kuuldes nii meloodiat kui ka sõnu), hakkab kaasa laulma.	
<i>Pillimäng</i>	-mängib kehapilli õpetaja ettenäitamisel (plaksud, patsutab kaasa pulssi või rütmi). -tutvub pillidega: kõlapulgad, kuljused ja marakas.	-mängib muusikat kuulates, liikudes ja lauldes kaasa pulssi või rütmi kehapillil, kõlapulkadel, kuljustel, väikesel trummil ja marakal.	-mängib rütmipille: kõlakarp trumm kuljused, triangel; liikumise ja laulmise saateks; -eristab kuulates neid tämbri järgi. -tutvub pillinimedega ja -võtetega	-mängib ja tunneb kuulates tämbri järgi ära õpitud rütmipille; -mängib rütmisaateid lasteriimidele-ja lauludele; -ansamblimängus osaledes alustab ja lõpetab koos teistega, mängib nendega ühes tempos; -mängib tamburiini, kõlatoru, võrutrummi ja kastanjette.	-oskab mängida eakohaseid rütmi-ja meloodiapilli lasteriimidele ja instrumentaalpaladele; -mängib pilli ansambelis. -tutvub rahvapillidega(kannel, torupill, löötspill)
<i>Solistiõpe</i>	-laulab julgelt eakohast lastelaulu.	-laulab julgelt eakohast lastelaulu.	-laulab ilmekalt, lähtudes laulu ja teksti karakterist.	-laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohaseid lastelaule.	-laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega eakohas -väljendab end loovalt vastavalt laulu sisule.

4. LAPSE ARENGU HINDAMISE PÕHIMÕTTED

Lapse arengu ja õppimise hindamine on osa igapäevasest õppe- ja kasvatusprotsessist.

Lasteasutuse õpetaja jälgib kavakindlalt lapse igakülgset arengut.

Arenguestlus:

Vähemalt **üks kord aastas** viib rühmaõpetaja läbi **arenguestluse** lapsevanemaga tema lapse arengu kohta.

Sellisel vestlusel vahetavad õpetaja ja lapsevanem informatsiooni lapse arengust ning lepivad kokku edasises koostöös. Tunnustatakse toimetulekut, arenemist (edasiminekut), positiivseid hoiakuid ja huvi.

Lapse arengut kirjeldatakse lapsest endast lähtuvalt, väärtustades saavutatut ja juhtides tähelepanu arendamist vajavatele külgedele. Õpetaja toetub arenguestlusel konkreetse lapse kohta tehtud vaatlustele ja kirjalikele märkmetele. Vestlus dokumenteeritakse kindla vormi alusel.

Arenguestluse kokkuvõtte aluseks on lapse arengu hindamise tabel, mis kinnitatakse õpetaja ja lapsevanema allkirjaga. Juhul kui lapsevanem ei soovi vestlust, kinnitab ta seda samas allkirjaga.

Meetodid:

Lapse arengu hindamisel kasutatakse kõige enam **vaatlusmeetodit** - vaadeldakse lapse päeva lasteaias tervikuna (päevakirjeldus), tegutsemist vabamängu ja õppetegevuste ajal (5 minuti vaatlused).

Analüüsitakse lapse oskusi joonistuste kaudu. Võimalusel kogutakse ka foto- ja videomaterjali erinevate situatsioonide kohta. Materjal kogutakse kokku lapse individuaalsesse **kasvumappi**, mis on abiks lapse oskuste hindamisel ja arengu analüüsimises (v.t kasvumapi soovituslikku sisukorda).

Hindamise planeerimine:

Lapse arengu hindamiste aasta planeerimine

Nooremas rühmas

<i>Teema (mida teostate)</i>	<i>Ajavaheik (millal planeerite läbi viia)</i>	<i>Meetod</i>	<i>Kokkuvõtted - kus kajastuvad</i>
<i>Lapse arengu hindamine</i>	august - oktoober oktoober/ mai	küsitlusleht vanematele, vestlus vanematega lapse vaatlus, arengutabelite täitmine	Allkirjastatud küsitlusleht Arengutabelid
<i>„Laste mäng“</i>	õppeaasta jooksul	videoülesvõtted	arengumappi kuuluv mälu-pulk, arenguveestluse kokkuvõte
<i>Lapse arengu hindamine</i>	aprill - mai	arengumäng 3-4 aastastega	Arengumängu tulemuste protokoll
<i>Lapse arenguveestlused vanematega</i>	lapse lasteaiaga harjutamise ajal; aprill - mai	Vestlus vanematega, arengutabelite, arengumängu protokolli tutvustamine, videosalvestiste analüüsimine	Arenguveestluse kokkuvõte

Lapse arengu hindamiste aasta planeerimine

Vanemas rühmas

<i>Teema (mida teostate)</i>	<i>Ajavaheik (millal planeerite läbi viia)</i>	<i>Meetod</i>	<i>Kokkuvõtted - kus kajastuvad</i>
<i>„Laste mäng“ -Lapse arengu hindamine</i>	kogu õppeaasta jooksul	Lapse arengu jälgimise mäng. Vaatluse dokumenteerimine. Huvitavate tegevuste jäädvustamine fotodena	Lapse kasvumapp
<i>Joonistamise test - koolivalmiduse selgitamise abivahend</i>	koolieelikutega aprillikuus	Joonistamise test (Ene Kulderknup “Lapsest saab koolilaps”)	Lapse kasvumapp
<i>Laste rahulolu küsitlus’</i>	koolieelikutega maikuus	Küsitlusleht vastuse variantidega	Lapse kasvumapp, õppeaasta kokkuvõttes

<i>Teema (mida teostate)</i>	<i>Ajavahehimik (millal planeerite läbi viia)</i>	<i>Meetod</i>	<i>Kokkuvõtted - kus kajastuvad</i>
<i>„Laste mäng“-Lapse arengu hindamine</i>	kogu õppeaasta jooksul	Lapse arengu jälgimise mäng. Vaatluse dokumenteerimine. Huvitavate tegevuste jäädvustamine fotodena	Lapse kasvumapp
<i>Lapse arengu hindamine</i>	koolieelikutega veebruar-märts 4-5 aastastega aprill- mai	“Lapse arengu jälgimise mäng” Tulemused fikseeritakse lapse arengu hindamise tabel	Lapse kasvumapp
<i>Lapse arenguestlused</i>	koolieelikute vanematega märtsis 3-5-aastaste laste-vanematega aprill- mai	Vestlus vanematega, lapse arengu hindamise tabelite tutvustamine, lapsest tehtud vaatlus videote koos vaatamine ja analüüsimine	Lapse kasvumapp

Lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti:

Lasteasutuse pedagoogide arendusgrupp koostas lapse arengu eeldatavad tulemuste kohta tabelid 1-2.a, 2-3a, 4-5a, 5-6a, ja 6-7a laste arengu analüüsimiseks. Lapse arengu eeldatavaid tulemusi ei käsitleta kõigile kohustuslikuna, need on teatud üldtunnustatud tähised, mis aitavad kavandada lapse arenguks vajalikke tegevusi. Antud tabelite põhjal on hea jälgida iga lapse arengut sügisest kevadeni. Tabeli andmetele toetudes saab õpetaja anda ülevaate igale lapsevanemale tema lapse arengust. Lapse arengu eeldatavad tulemused märgitakse tabelisse kaks korda õppeaasta jooksul (sügisel ja kevadel

Füüsilise arengu hindamisel vaadeldakse eelkõige lapse üld- ja peenmotoorikat: koordinatsiooni, kõndi, rühti ja tasakaalu, painduvust, täpsust, näo- ja sõrmelihaste kontrolli oskust ning jõudu ja vastupidavust. **Vaimse arengu (ainevaldkonnad)** hindamisel vaadeldakse psüühiliste protsesside ja kujutluste ning õppimise alusoskuste arengut. Siia kuulub ka kõne kasutamise ja mõistmise hindamine. **Üldoskuste arengu (sotsiaalsed-, enesekohased-, õpi- ja tunnetusoskused)** hindamisel vaadeldakse lapse tegutsemist ja suhtlemist teiste laste ja täiskasvanutega, lapse tegevuste, eelkõige mängu arengut, iseseisvust ning toimetulekuoskusi, ka emotsioonide kontrolli ja väljendamise oskust, mis on tihedalt seotud kollektiivis kohanemisega; vaadeldakse ka lapse kõlblist ja esteetilist arengut.

Märgisüsteem on järgmine: + tuleb iseseisvalt; v vajab abistamist; - ei tule toime.

Koolivalmiduskaardi koostamine:

Koolieelse lasteasutuse seaduse (§ 16 lõige 5) kohaselt annab lasteasutus õppekava läbinule välja koolivalmiduskaardi, milles on kirjeldatud lapse arengu tulemused. Lapsevanem esitab koolivalmiduskaardi kooli, kus laps asub täitma koolikohustust. Koolivalmiduskaardil on kirjeldatud lähtudes koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast lapse arengu tulemusi üldoskustes ning õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades, tuues välja lapse tugevused ja arendamist vajavad küljed. Lisaks on kaardil on märgitud lapse huvid ning lasteaias saadud tugiteenused. Vajadusel märgitakse kaardile ka lasteaiapoolsed soovitusel pöörduda õppenõustamiskeskusse vms ja tehtud koostöö erinevate osapooltega seoses lapse erivajaduse toetamisel. Koolivalmiduskaart arutatakse läbi õpetaja ja lapsevanemaga koostöös arenguestlusel, seejärel dokument allkirjastatakse. Kaardil on lapsega tegelevate pedagoogide, direktori allkiri. Direktor kinnitab koolivalmiduskaardid käskkirjaga. Lasteaiast väljastatud koolikaarte säilitatakse elektrooniliselt kuni 5 aastat.

4.1. LAPSE KASVUMAPP

SISUKORD:

- tiitelleht**- lapse nimi, mapi alustamise aasta
- lapse arengu hindamise tabel** – täidetud kevadel (igas vanuserühmas)
- lapse tööd** koos kommentaaridega (INIMENE, LOOM, PUU, MAJA , MINU PERE, KODU)
- intervjuu koolieelikutega**
- üks **vaatlus** või uuring õppeaastas lisaks (õpetaja valikul)- näiteid:
  - 2-3 a. Eneseteenindamine, minapildi kujunemine, harjumine lasteaiaiga
  - 3-4 a. Mänguoskused ja suhete loomine eakaaslastega
  - 4-5 a. Kõne areng, mänguoskused
  - 5-6 a. Sotsiaalsed oskused
  - 6-7.a. Vaimne areng, sotsiaalne areng vm.

- fotod ja videoülesvõtted** lapsest lasteaia tegevustes kogutakse digitaalselt nimelisse kausta või mälupulgale) ja lasteaeda lõpetades saab laps fotod kaasa mälupulgal
- arenguestluse lapsevanemaga kokkuvõte** 1 kord aastas (allkirjastatud)
- lapsevanema küsitlusleht** (arenguestluse ettevalmistamiseks, koduste harjumuste või ootuste kohta lasteaiale jne)

VÕIMALUSED

- lapse käe jälg** - samale paberile iga õa alguses, pea ümbermõõt (lõngaga mõõdetud)
- 5 minuti vaatlused**
- laste ütlemissed**
- lapse oma valitud tööd** koos lapsepoolse põhjendusega
- intervjuu lapsega**- mina, minu pere, minu lasteaed, minu sõbrad, mida oskan, mida tahaksin osata jne.

KASVUMAPI KOOSTAMISE PÕHIMÕTTED:

Kuna arengumapp on üheks õpetaja professionaalsuse näitajaks, siis peab rõhku pöörama nii **sisule kui vormile** (puhas, korrektse käekirjaga).

Kõik materjalid mapi peavad olema **ajaliselt markeeritud**, valitud kindla eesmärgiga.

Teatud küsimustikke, vaatlusi tuleb teha **korduvalt**, et saaks võrrelda muutusi lapse arengus või teha üldistusi.

Joonistused, töölehed lisada mappi koos lapse või õpetaja **kommentaaridega**.

Kogutud materjalid valdkondadena eristatavad (nt. mina, pere ja kodu jne)

Iga **arenguestlustest loobunud** vanemalt tuleb võtta allkiri arenguestluse kokkuvõtte blanketile, et ei soovi vestlust.

Mapp on **konfidentsiaalne dokument**, mida võib näidata ainult lapsevanemale ja lapsega seotud pedagoogidele.

Käesolev lapse kasvumapi koostamise juhend on kokkulepitud pedagoogilises nõukogus.

LAPSE ARENGU HINDAMINE 2-3 AASTASED

Lapse nimi.....

Arenguevestlusel osalenud õpetaja.....

Arenguevestlusel osalenud lapsevanema allkiri.....

Arenguevestluse toimumise aeg .....

Ei soovi arenguevestlust.....

Hindamise skaala: – ei oska; V vajab abistamist; + tuleb iseseisvalt toime

Arenguv aldkond	Hindamise kriteeriumid	S i g i s	K e v a d	Märkused/
KEEL JA KÕNE	Tunneb ära ja nimetab inimese kehaosad			
	Oskab kasutada kõnes eitavaid lauseid			
	Vastab küsimustele kes, kus, mida teeb?			
	Tunneb piltidelt ära tuttavaid esemeid			
	Oskab kirjeldada pildil kujutatud esemeid ja tegelasi			
	Kasutab endast rääkides mina vormi			
	Kuulab ja mõistab täiskasvanu kõnet			
	Oskab 2-3 realist lühiluuletust			
MATE- MAATI KA	Täidab täiskasvanu lihtsaimaid korraldusi			
	Oskab võrrelda esemeid ühe tunnuse järgi (suur/väike, pikk/lühike)			
	Oskab rühmas liikuda vastavalt ettenähtud suunale (orienteerumine ruumis)			
	Tunneb ringi ja ruutu			
	Loendab 3-piires			
KUNST	Leiab samasuguseid esemeid (loto, memoriin, doomino)			
	Hoiab käes pliiatsit ja pintsli			
	Tunneb põhivärve (punane, kollane, sinine)			
	Voolib piklikku ja ümarvormi			
	Kleebib detaile aluspinnale			
MUUSI KA	Tõmbab pliiatsiga sirget joont ja ümarvormi			
	Tunneb ära ja mängib lihtsamaid rütmipille (kõlapulgad, marakas)			
	Laulab kaasa lühikesi muusikalisi fraase			
	Sooritab tantsuliigutusi: keerutamine, koosjalu hüplemine, lehvitamine, kükitamine, sõrme viibutamine)			
FÜÜSI LINE AREN G	Valitseb oma keha kõnnil ja jooksul			
	Kõnnib abiga trepist alla ja üles			
	Seisab ja kõnnib varvastel säilitades tasakaalu			
	Suudab seista lühikest aega ühel jalal			
	Püüab hüpelda koosjalgadega kohapeal			
	Ronib ja roomab üle ja läbi väikeste takistuste			
	Viskab ja püüab palli kahe käega			
	Oskab jäljendada ettenäidatud lihtsamaid võimlemisharjutusi			
Mängib kõnni- ja jooksumänge (koos juhendajaga)				
SOTSI	Aitab riietumisel ise kaasa			

AALSE D JA ENESE - KOHA SED OSKUS ED	Imiteerib täiskasvanu tegevust (võtab rolle)			
	Oskab meeldetuletusel oma järke oodata			
	Viskab prahi prügikasti			
	Peseb ja kuivatab käsi kõrvalise abita			
	Aitab täiskasvanul mänguasju ära panna			
	Oskab iseseisvalt lusikaga süüa ja tassist juua, kasutab õiget lusikahoidu (meeldetuletamisel)			
	Tunneb mõnda rühma reeglit			
	Oskab väljendada emotsioone			
	Oskab vastata küsimusele: mis su nimi on?			
	Saab aru, et inimestel võivad olla tema omadest erinevad tunded			
	Tahab valikute üle ise otsustada ning üritab neid täide viia (enesekindlus)			
	Oskab tegutseda omaette			
	Osaleb ühistegevustes (täiskasvanuga ja lastega)			
	On nõus jagama oma asju teistega			
	Loob sõprussuhteid rühmakaaslastega			
	Algatab vestlust (laps, täiskasvanu)			
	Suudab üle minna ühelt tegevuselt teisele (päevarežiim)			
	Järgib lihtsamaid sotsiaalseid reegleid (viisakusväljendite kasutamine)			
TUNN ETUS- JA ÕPIOS KUSED	Saadab oma tegevust kõnega			
	Suudab keskenduda tegevusele lühikeseks ajaks			
	Kasutab mängus asendusmänguasju			
	Kordab ja jäljendab varasemaid kogemusi mängus			
	Mängib mõnda aega koos teistega (koosmäng)			
	On omandanud sõnavara, mis võimaldab ennast väljendada			
	Osaleb dialoogis (lapsega, täiskasvanuga)			
	Jälgib lihtsaid lookesi ja eristab päriselu muinasjutust			
	Mõistab lihtsamat kõnet			
	Saab aru lihtsamatest ülekantud tähendustest (mõistab nalja)			
Omandab uusi seoseid, mõisteid ja teadmisi (korduva kogemuse, aktiivse tegutsemise ning mudelite järgi)				
Aren guves tluse kokk uvõte	Lapse tugevused			
	Lapse arendamist vajavad oskused			
	Kokkulepped lapsevanemaga			

Õpetaja allkiri:

LAPSE ARENGU HINDAMINE 3-4 AASTASED

Lapse nimi.....

õpetaja.....

Arenguvestlusel osalenud lapsevanema allkiri.....

Arenguvestluse toimumise aeg .....

Ei soovi arenguvestlust.....

Hindamise skaala: – ei oska; V vajab abistamist; + tuleb iseseisvalt toime

Arengu- valdkond	<i>Hindamise kriteeriumid</i>	S ü g i s	K e v a d	<i>Märkused selgitused</i>
KEEL JA KÕNE	Nimetab tegevusi pildil			
	Mõistab kohamäärusi (täidab korraldusi: pane sisse, peale, alla)			
	Esitab küsimusi ümbritseva kohta			
	Oskab ennast väljendada lausetega (lihtlauseid, liitlauseid)			
	Suudab kuulata lühikest jutukest (10-15 min)			
	Annab õigesti edasi kuuldud lühijutu			
	Vastab küsimustele kes, kus, mida teeb?			
	Nimetab pildilolevaid esemeid ja teab, milleks neid kasutatakse			
	Kasutab kõneledes „mina“ vormi			
	Teab peast 2-3 realist luuletust			
MATE- MAATIKA	Leiab samasuguse eseme vormi alusel			
	Leiab samasuguse eseme värvuse alusel			
	Eristab mõisteid : öö ja päev			
	Loendab 5-ni			
	Vastab küsimusele „mitu on?“ (saab aru arvumõistest)			
	Kirjeldab aastaegade tunnuseid (abistava materjali toel)			
	Tunneb kolmnurka, ruutu, ringi			
	Orienteerub ruumis (tuttavas keskkonnas)			
KUNST	Suudab luua osadest tervikut (kujunditest pilt, ehitus)			
	Joonistab järele ringi, vertikaalse- ja horisontaalse joone, risti			
	Hoiab õigesti pliiatsit, pintsli, kriiti			
	Oskab kasutada kääre (lõikamisoskus, ohutus)			
	Tunneb 8-11 värvust (punane, kollane, sinine, roheline, must, valge, oranž, lilla, roosa, pruun, hall)			
	Voolib ümaraid ja piklikke vorme			
MUUSIKA	Joonistab äratuntavalt tuttavaid esemeid (maja, inimene)			
	Iseloomustab kuulatud muusikat põhimõistetega (rõõmus-kurb, kõrge-madal, vaikne-vali)			
	Laulab õpetajaga kaasa			
	Oskab rütmi edasi anda plaksutades, hüpates			
	Tunneb rütmipille (tamburiin, kõlapulgad, marakas) ja oskab laulule kaasa mängida			
FÜÜSILIN E ARENG	Oskab kasutada tantsides erinevaid vahendeid			
	Valitseb oma keha edaspidi ja tagurpidi liikudes			
	Kõnnib varvastel säilitades tasakaalu			
	Kõnnib trepist üles-alla vahelduva sammuga			
	Oskab jäljendada ettenäidatud lihtsamaid võimlemisharjutusi			
Oskab tähele panna märguannet ja selle järgi alustada liikumist				

	Hoiab oma kohta rivistuses (kolonnis, viirus, ringis, paariskolonnis)			
	Oskab kasutada iseseisvalt liumäge, tunnelit, ronimisredelit			
	Viskab ja püüab kahe käega palli			
	Oskab palli veeretada kaaslasele, tähiseni			
	Hüpleb koosjalgadega kohapeal ja edasiliikudes			
	Hüppab üle madala takistuse			
TUNNETU S- JA ÕPI-OSKUSED	Suudab lühikest aega tegutseda iseseisvalt (10-15 min)			
	Suudab keskenduda korraga ühele tegevusele ja vajadusel jaotab oma tähelepanu			
	Plaanib oma tegevust ja leiab selleks vajalikud vahendid			
	Tunneb huvi ümbritseva vastu (uudishimu)			
	Saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest			
	Osaleb eri liiki mängudes (rolli-, võistlus-, ehitus- lauamängudes ja loovtegevustes)			
	Liigitab lihtsamate üldmõistete järgi (metsloomad, linnud jne)			
	Huvitub tähtedest ja numbritest			
SOTSIAAL-SED JA ENESE-KOHASED OSKUSED	Teab enda ja pereliikmete nimesid (eesnimi ja perenimi)			
	Kasutab suheldes rühmakaaslaste nimesid			
	Teab oma vanust, sugu ja oskab määrata soolisi erinevusi teiste juures			
	Paneb end ise riidesse (vajadusel küsib abi nõõpide jms. puhul)			
	Käitub täiskasvanu korralduse järgi (sõnakuulelikkus)			
	Loovutab kaaslasele mänguasja			
	Sööb ise lusika ja kahvliga (õige hoid)			
	Järgib lauakombeid			
	Peseb ja kuivatab ise käsi ja nägu			
	Saab ise WC-s hakkama			
	Oskab ennast väljendada kõne abil			
	Oskab sõlmida lihtsamaid kokkuleppeid			
	Tahab olla iseseisev			
	Väärtustab nii enda kui teiste saavutusi, tundeid			
	Püüab teisi abistada ja lohutada			
	Loob sõprussuhteid (elistab üht mängukaaslast)			
	Saab aru õigest ja valest käitumisest ning täidab üldtuntud käitumisnorme			
	Kasutab viisakusväljendeid			
	Tunneb rõõmu oma edusammudest			

Arengu vestluse kokkuvõtte	Lapse tugevused
	Lapse arendamist vajavad oskused
	Kokkulepped lapsevanemaga

Õpetaja allkiri:

LAPSE ARENGU HINDAMINE 4-5 AASTASED

Lapse nimi.....

Hindaja õpetaja.....

Arenguestlusele osalenud lapsevanema allkiri.....

Arenguestluse toimumise aeg .....

Ei soovi arenguestlust.....

Hindamise skaala: – ei oska; V vajab abistamist; + tuleb iseseisvalt toime

Arengu- valdkond	Kriteeriumid	S ü g i s	K e v a d	Märkused selgitused
KEEL JA KÕNE	Moodustab grammatiliselt õigeid lauseid			
	Oskab kuulnud jutust tähtsamaid seigad nimetada			
	Tunneb mõningaid tähti			
	Suudab jutustada sündmustest oma elus			
	Jutustab pildiseeria järgi			
	Eristab sõnas häälikuid rõhutatud hääldamise abil			
	Teab peast luuletust või liisusalmi			
	Sõrmemängude ajal liigutab igat sõrme eraldi			
MATE- MAATIKA	Järjestab esemeid pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi			
	Annab vajaliku arvu asemeid (1-10)			
	Oskab nimetada ja näha 3-4 eseme ühist tunnust			
	Oskab kasutada ruumimõisteid			
	Oskab nimetada erinevaid kujundeid(ruut, ring, kolmnurk)			
KUNST	Järjestab aastaaegu			
	Oskab oma tööd kirjeldada jutustades oma pildides nii tuttavatest asjadest kui ka oma fantaasiatest			
	Oskab võrrelda kahte suurte erinevustega kunstitööd: värve/süzeed/ meeleolu			
	Lõpetab alustatud töö			
	Kasutab õiget pliiatsihoidu			
	Oskab lihtsustatult kujutada esemeid, loodust, ümbritsevat keskkonda neile iseloomulike tunnuste kaudu			
	Tunneb põhi- ja segatud värvusi, oskab võrrelda heledamaid ja tumedamaid toone			
	Oskab voolimisel detaile omavahel ühendada/massist pisidetaile pigistada			
	Oskab käsitseda kääre ja liimipulka			
	Oskab kleepida erinevatest detailidest/ kujunditest koosneva pildi/mustri			
MUUSIKA	Kasutab omandatud oskusi ja töövõtteid iseseisvalt			
	Laulab õpetajaga ja kogu rühmaga kaasa			
	Teab marsi, hällilaulu mõistet			
	Oskab vasaku/ parema jala ja käega liigutusi sooritada			
FÜÜSILIN E ARENG	Oskab pillidel mängida kaasmänge õpitud lauludele, liisusalvidele			
	Jälgib ohutusreegleid üksi liikudes ja liikumismängudes			
	Oskab jäljendada õpetaja poolt ettenäidatud võimlemis-harjutusi ja teeb kaasa mitmest elemendist koosnevat harjutuse kombinatsiooni			

	Oskab tähele panna märguannet ja selle järgi alustada liikumist		
	Hüpleb lühikest aega ühel jalal		
	Hüppab koosjalu kohapeal/edasi liikudes/üle takistuste		
	Hoiab oma kohta erinevates (ring, kolonn, viirg) rivistustes		
	Oskab mõned korrad põrgatada ja püüda palli kahe käega		
	Veeretab palli kaaslasel/esemete pihta		
	Oskab visata palliga kaugusviset		
	Kiigub iseseisvalt		
	Paneb kokku ja võtab lahti keeratavaid esemeid		
SOTSIAAL- -SED JA ENESE- KOHASED OSKUSED	Teab oma ees ja perekonna nime		
	Tuleb ise toime riitumisega (nööbid, lukud)		
	Tuleb abita toime WC		
	Hoiab oma asjad korras ja koristab enda järel töö või mänguvahendid		
	Väljendab oma emotsioone ja räägib nendest		
	Arvestab mängureegleid, ootab mängus järjekorda		
	On tundlik teiste hinnangute suhtes, need mõjutavad tema enesehinnangut		
	Lõpetab ebasobiva käitumise ühe meeldetuletuse peale		
	Hakkab mõistma teiste inimeste tundeid ja mõtteid		
	Suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest		
	Suhtleb ja tegutseb enamasti iseseisvalt ning orienteerub oma suutlikkuses		
	Imiteerib täiskasvanu tegevusi, kasutades tema sõnavara ja maneere		
	Eelistab sootüübilisi mängu		
	Naudib rühma kuulumist ja eakaaslaste seltsi ning ühistegevust		
	Teeb eesmärgi saavutamiseks koostööd, jagab ja vahetab		
	Aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi; jälgib reeglite täitmist teiste poolt		
	Kõne areng võimaldab arusaamatusi lahendada verbaalselt		
	Järgib viisakusreegleid, teretab, tänab, palub andeks, jätab hüvasti		
	Oskab avalikus kohas sobivaltl käituda ning teab, mida tohib, mida mitte		
TUNNETU -JA ÕPI- OSKUSED	Tegutseb lühikest aega iseseisvalt (kuni 30 min)		
	Reguleerib oma käitumist ja emotsioone täiskasvanu abiga		
	Kasutab oma tegevust planeerides ja korraldades sisekõnet		
	Tegutseb koos teistega; teda motiveerivad tegevused eakaaslastega		
	Tema keeleline areng võimaldab lahendada ülesandeid ja probleeme ning saavutada kokkuleppeid		
	Konstrueerib, katsetab ja uurib erinevaid võimalusi, kasutades nii sümboleid, kujutlusi kui ka reaalseid esemeid ja objekte		
	Osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes		
	Räägib esemetest, mis pole kohal ja olukordadest, mis toimusid minevikus või leiavad aset tulevikus ning fantaseerib		
	Oskab vaadelda ning märgata detaile, olulisi tunnuseid ja seoseid		

Eristab rühmi ja oskab neid võrrelda ning saab aru lihtsamate mõistete kuuluvusest, alluvusest ja üldistusastmest			
Omab ettekujutust numbritest, tähtedest ja sümbolitest			
Omandab teadmisi kogemuste ja kõne kaudu, tegutseb aktiivselt ning lahendab probleeme			
Kasutab teadmiste omandamisel ja kogetu meenutamisel intuiivselt lihtsamaid meeldejätamise viise (mälustrateegiaid)			

nguestluse kuvõte	Lapse tugevused
	Lapse arendamist vajavad oskused
	Kokkulepped lapsevanemaga

Õpetaja allkiri:

LAPSE ARENGU HINDAMINE 5-6 AASTASED

Lapse nimi.....

Hindaja õpetaja.....

Arenguvestlusel osalenud lapsevanema allkiri.....

Arenguvestluse toimumise aeg .....

Ei soovi arenguveestlust.....

Hindamise skaala: – ei oska; V vajab abistamist; + tuleb iseseisvalt toime

Arengu- valdkond	Hindamise kriteeriumid	S ü g i s	K e v a d	Märkused selgitused
KEEL JA KÕNE	Oskab väljendada oma mõtteid			
	Eristab sõnas häälikuid			
	Eristab minevikku ja tulevikku			
	Oskab vestluses oma järjekorda oodata			
	Jutustab eriolukordadest piisavalt täpselt			
	Loeb mõned sõnad kokku			
	Kasutab oma tegevuses suuri trükitähti			
	Leiab sõnas häälikute asukohta			
	Esitab peast 2-3 lühiluuletust			
	Jutustab pildiseeria järgi			
	Suhtleb hästi teiste laste ja täiskasvanutega			
MATE- MAATIKA	Seostab kellaegu päevakavaga			
	Tunneb lihtsamaid kujundeid (ruut, ring, ristkülik, kolmnurk)			
	Teeb kindlaks esemete arvu kuni 10-ni			
	Tunneb arve arvukaardilt 1-10 ni			
	Oskab jaotada esemete hulka kolme erineva tunnuse alusel			
	Oskab määrata oma asukohta ümbritsevate esemete suhtes			
	Kasutab mõisteid täna, eile, homme			
	Oskab pulga, nõõri abil mõõta esemete pikkust			
KUNST	Oskab oma tööd kirjeldada, võrrelda teiste töödega			
	Julgeb kunstitegevustes mõelda/tegutseda loovalt			
	Tunneb värve ja oskab neid segada soovitud tulemuse saavutamiseks			
	Oskab kasutada ja katta kogu aluspaberi pinda			
	Kujutab (joonistab, voolib, kleebib) esemeid, loodust, aastaaegu, ümbritsevat keskkonda neile iseloomulike tunnuste kaudu			
	Oskab kujutada inimest, loomi, linde lihtsamates asendites/tegevuses			
	Oskab lihtsustatult kujutada esemeid/figure ees-taga, üleval-all, erinevates proportsioonides/kaugustes			
	Kasutab õiget pliiatsihoidu			
	Rebib lihtsamaid vorme: tükke, ribasid, ümarvorme			
	Lõikab välja lihtsamaid figure, kujundeid			
	Voldib lihtsamaid esemeid			
	Viib alustatud töö lõpuni			
	Kasutab omandatud oskusi ja töövõtteid iseseisvalt			
	MUUSIKA	Laulab ühtlases tempos kogu rühmaga		
Tunneb eesti rahvapille (torupill, kannel)				
Oskab end väljendada loovalt muusikalis-rütmilise liikumise kaudu				
Oskab mängida rütmipille õige hoiu ja mänguvõtetega				
FÜÜSILIN E ARENG	Oskab liikuda õpetaja sõnalise seletuse järgi			
	Peab kinni ohutusreeglitest üksi liikudes ja liikumismängudes			

	Hoiab oma kohta rivistustes (ring, kolonn, viirg, paariskolonn)			
	Oskab jäljendada õpetaja poolt ettenäidatud võimlemisharjutusi			
	Sooritab koordineerimise, tasakaalu ja osavust nõudvaid harjutusi			
	Oskab hüppata kaugus-; kõrgushüpet - peale hüpet ohutult maanduda			
	Oskab visata palliga kaugusviset			
	Pörgatada palli ühe käega ja sööta kahe käega kaaslastele			
	Hüppab koosjalgaedega edasiliikudes üle takistuste			
	Kiigub iseseisvalt			
	Oskab käsitleda tuttavaid spordivahendeid (pall, rõngad jne)			
	Oskab sõita jalgrattaga ja tõukerattaga			
SOTSIAAL- -SED JA ENESE- KOHASED OSKUSED	Tajub ja mõistab teiste inimeste emotsioone / seisukohti			
	Toetab või aitab teist last			
	Mängib meeleldi võistlusmänge			
	On oma tegevustes orienteeritud tunnustusele, tähelepanule ja emotsionaalsele toetusele			
	Eelistab omasoolisi mängukaaslast ja on väljakujunenud sõprussuhted			
	Suudab lühikest aega ilma täiskasvanu kontrollita rühmas mängida ning teha koostööd teiste lastega			
	Hoiab positiivseid suhteid eakaaslastega			
	Järgib mängudes ja tegevustes reegleid, nende täitmist teiste poolt, oskab reegleid teistele selgitada			
	Hoiab enda asjad korras			
	Järgib süües lauakombeid (sööb vaikelt, oskab süüa noa ja kahvliga)			
	Seob ise kingapaelu (sõlm, lips)			
	Püüab lahendada keerulistes olukordades iseseisvalt probleeme			
	Lõpetab ebameeldiva käitumise ühe meeldetuletuse peale			
	Plaanib oma igapäevategevusi ning üritab alustatud tegevused lõpetada			
TUNNETU S- JA ÕPI- OSKUSED	Sooritab eakohaseid ülesandeid iseseisvalt			
	Suudab keskenduda tegevusele vähemalt 20-30 minutiks			
	Kasutab kujutlusi luues ja tegevusi planeerides sisekõnet			
	Kasutab kõnet info saamiseks, tegelikkuse adumiseks ning uute teadmiste omandamiseks			
	Kasutab sidusat kõnet, tema dialoog on suunatud rohkem iseendale			
	Osaleb aktiivselt käelistes ja loovtegevustes			
	Saab aru asjade suhetest ja omadustest ning ajalis-ruumilisest järjestusest			
	Kasutab teadmisi igapäevastes olukordades, nii uudes kui ka sarnases olukorras			
	Kasutab uute teadmiste omandamisel meeldejätmise strateegiaid juhuslikult, teadvustab kordamise vajadust			

nguvestluse kuvõte	Lapse tugevused
	Lapse arendamist vajavad oskused

Kokkulepped lapsevanemaga

Õpetaja allkiri:

LAPSE ARENGU HINDAMINE 6-7 AASTASED

Lapse nimi.....

Hindaja õpetaja.....

Arengevestlusel osalenud lapsevanema allkiri.....

Arengevestluse toimumise aeg .....

Ei soovi arengevestlust.....

Hindamise skaala: – ei oska; V vajab abistamist; + tuleb iseseisvalt toime

Arenge- valdkond	Kriteeriumid	S ü g i s	K e v a d	Märkused selgitused
KEEL JA KÕNE	Suudab jälgida, meeles pidada täiskasvanu seletust			
	Jutustab eri olukordadest piisavalt täpselt			
	Oskab kirjeldada tuttavate esemete ja nähtuste omadusi			
	Oskab edasi anda oma mõtteid			
	Oskab peast luuletusi			
	Eristab sõnas häälikuid, määrab nende järjekorra sõnas			
	Loeb sõnu kokku			
	Saab aru loetud lausest (3 sõnalisest), suudab kokku viia lause ja pildi			
	Tunneb kõiki tähti			
	Kasutab suuri joonistähti lihtsate sõnade märkimiseks			
	On omandanud õiged kirjutamisvõtted			
	Eristab hääliku pikkusi			
	Teab täis- ja kaashäälikuid			
	Suudab meelde jätta sõnade loetelust 3-5 sõna			
	Suudab meelde jätta 3-5 eset pildil			
MATE- MAATIKA	Tunneb ja nimetab kujundeid (ring, ruut, kolmnurk, ristkülik)			
	Tunneb ja nimetab kehi (kera, kuup, nelitahukas)			
	Teab arvude 1-10 järjestust			
	Teeb loendamise teel kindlaks esemete arvu (kuni 10)			
	Teab enam kasutatavate mõõtühikute nimetusi (meeter, liiter, kilogramm, kroon, sent)			
	Järjestab, rühmitab esemeid/nähtusi suurus- asendi- ja ajatunnuste järgi			
	Oskab võrrelda kaht esemete hulka			
	Oskab nimetada antud arvu naaberarvud			
	Oskab kirjutada numbreid 0-9			
	Oskab kella järgi määrata aega täis, pool ja veerandtundides			
	Liidab lahutab 10 piires			
KUNST	Kasutab õiget pliiatsi- ja käärihoidu			
	Oskab kujutada äratuntavalt inimesi ja esemeid erinevate kunstitegevuste läbi			
	Oskab segada värve			
	Lõikab kääridega kontuuri järgi			
	Voolib ja joonistab mälu järgi			
	Oskab kasutada kogu paberipinda			
MUUSIKA	Laulab eakohaseid rahva- ja lastelaule nii rühmaga/ansamblis kui üksi			
	Eristab kuulmise järgi laulu ja pillimängu			
	Oskab mängida lastepillidel ja mängida pilliansamblis			
	Oskab end väljendada loovalt rütmilise liikumise kaudu			

FÜÜSILINE ARENG	Tahab liikuda ja tunneb sellest rõõmu			
	Tunneb paremat ja vasakut kätt			
	Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu			
	Saab aru õpetaja korraldustest ja oskab vastavalt sellele liikuda			
	Laps suudab oma liikumist ette planeerida (üksi, grupis) ja kooskõlastada oma liikumist kaaslaste omaga			
	Oskab käsitseda tuttavaid spordivahendeid (pall, rõngad jne)			
	Oskab rivistuda kolonni, paariskolonni, ringi, viirgu, pikkusjärjekorda			
	Peab kinni ohutusreeglitest liikudes ja mängides			
	Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses kasutab domineerivat kätt			
	Hoiab rütmi liikumisel			
	Oskab sööta, püüda ja põrgatada palli			
	Oskab sõita tõukerattaga ja jalgrattaga			
	Suudab sooritada koordineeritud, tasakaalu ja osavust nõudvaid harjutusi			
	Oskab hüpata kaugus- ja kõrgushüpet ja ohutult maanduda			
	Suudab hüpelda koosjalga, ühel jalal, kääri, harki-kokku ja hüpata üle takistuste			
	Oskab veeretada kukerpalli			
	MÄNGU-OSKUSED	Tunneb mängust rõõmu ja on suuteline mängule keskenduma		
Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast				
Algatab erinevaid mänge, on juhiks ja arendab mängu edasi				
Täidab mängudes erinevaid rolle (pea- ja kõrvalrolle), toob mängudes välja rollitoimingud ja -suhted				
Kasutab mängurollide määramiseks liisusalme				
Järgib mängureegleid ja oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada				
Julgeb mängusituatsioonis teistele esineda				
Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele				
Tunneb rõõmu võidust, suudab taluda kaotust võistlusmängus				
Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid				
Kasutab mänguvahendeid heaperemehelikult, mängu lõppedes koristab enda järelt				
TUNNETUS-TEGEVUS JA ÕPI-OSKUSED	Tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna, saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg)			
	Mõtleb nii kaemuslik-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt, kasutab arutlevat dialoogi			
	On suuteline keskenduma kuni pool tundi			
	On omandanud esimesed analüüsioskused			
	Kavandab ja korraldab oma igapäevaseid tegevusi, viib alustatu lõpuni			
	Tegutseb täiskasvanu juhiste järgi			
	Suhtub õppimisse positiivselt-tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada			
	Rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel			

	Tunneb tähti ja numbreid, kasutab neid kui sümboleid, kirjutab oma nime ja teeb lihtsamaid matemaatilisi tehteid			
	Kordab teadlikult üle meeldejäätavat materjali			
	Kasutab uute teadmiste omandamisel erinevaid meeli ja keelevahendeid			
SOTSIAAL- SED OSKUSED	Mõistab teiste tundeid, arvestab neid käitumises ja vestluses			
	Tahab ja julgeb suhelda- huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu			
	Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ise			
	Käitub üldtuntud käitumisnormide kohaselt			
	Oskab teistega arvestada ja teha koostööd			
	On eakohastes tegevustes algatusvõimeline			
	Loob sõprussuhteid			
	Saab aru oma-võõra-ühine tähendusest			
	Teeb vahet hea ja halva vahel			
	Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad			
	Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme			
	Selgitab ja põhjendab oma seisukohti			
	Suudab oma emotsioone ja käitumist kontrollida			
	Muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele			
ENESE- KOHASED OSKUSED	Tegutseb iseseisvalt, algatab mängu ja tegevusi			
	Vastutab oma tegevuse eest, räägib oma plaanidest ja kavatsustest			
	Teab, kuidas tervislikult ja ohutult käituda			
	Saab hakkama eneseteenindamisega, on kujunenud esmased tööharjumused			
Arenguv estluse kokkuvõ te	Lapse tugevused			
	Lapse arendamist vajavad oskused			
	Kokkulepped lapsevanemaga			

Õpetaja allkiri:

5. ERIVAJADUSEGA LAPSEGA ARENGU TOETAMISE PÕHIMÕTTED JA TÖÖKORRALDUS

Erivajadusega laps on laps, kelle võimetest, tervises seisundist, keeleliselt ja kultuurilisest taustast ning isiksuseomadustest tingitud arenguvajaduste toetamiseks on vaja teha muudatusi või kohandusi lapse kasvukeskkonnas või rühm tegevuskavas.

Lasteasutus toetab erineva keelelise ja kultuurilise taustaga peret lapsele oma keele ja kultuuri tutvustamisel ning eesti keele ja kultuuri väärtustamisel.

Erivajadusega lapse, sealhulgas andeka lapse, arengu toetamine lasteaias on meeskonnatöö, mille toimimise eest vastutab lasteasutuse direktor. Töö eesmärk on lapse igakülgne toetamine.

Töö erivajadusega lapsega lähtub:

- Koolieelse lasteasutuse seadusest;
- Koolieelse lasteasutuse tervisekaitse, tervise edendamise, päevakava koostamise ja toitlustamise nõuetest;
- Koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast;
- Pihtla lasteaias õppekavast;
- Andmekaitse seadusest.

Erivajaduste märkamine. Õppeaasta alguses selgitab õpetaja välja oma rühmas erivajadustega laste olemasolu laste arengut ja käitumist jälgides. Lapse erivajaduste väljaselgitamisel kasutatakse **vaatlusmeetodit** – vaadeldakse lapse päeva lasteaias tervikuna, tegutsemist vabamängu ja õppetegevuste ajal. Materjal kogutakse lapse kasvumappi. Mappi tutvustatakse lapsevanemale.

Tegevuste planeerimisel ja elluviimisel arvestatakse järgmisi põhimõtteid:

- sobiva arendustegevuse alustamine niipea, kui lapse erivajadust on märgatud;
- individuaalne lähenemine vastavalt lapse erivajadustele ja keskkonna võimalustele;
- lapsevanemate nõustamine ja juhendamine tegelemaks oma lapsega;
- spetsialistide kaasamine arendustegevusse: meeskonna- ja võrgustikutöö;
- ühest kasvukeskkonnast teise ülemineku toetamine.

Lapsevanemaid nõustatakse lapse erivajaduste ja koolikohustuse täitmise edasilükkamise küsimustes arenguvestluse vormis:

- tehakse kokkuvõtte uuringutest ja hindamistulemustest;
- kirjeldatakse võimalikult täpselt lapse arengutaset;
- ollakse perele psühholoogiliselt toeks last puudutava teabega toimetulekul (ära kuulamine, julgustamine);
- arutletakse lapse ning pere vajaduste üle;
- palutakse lapsevanemalt teavet koduste arendamise võimaluste kohta;
- antakse teavet lasteaias ja piirkonnas olemasolevate arendamise võimaluste kohta;
- vajadusel koostatakse lapsele individuaalne arenduskava (IAK);
- raskema erivajaduse ilmnemisel otsitakse võimalust kasutada tugiisiku abi.

Edasise arendustegevuse tulemuslikumaks planeerimiseks, tuleb lapsevanemal tuua tugispetsialistidelt kirjalik kokkuvõtte lapse hetke tasemest ja soovitusel lasteaias edaspidiseks arendustegevusteks. Spetsialistidelt saadud kirjalikku kokkuvõtet lapse hetke tasemest ja soovitusi õpetajatele arendustegevuseks, hoitakse konfidentsiaalsena asjasse puutuvate töötajate vahel.

Erivajaduste väljaselgitamisel võib vajalikuks osutada laste suunamine meditsiinilistele ja psühholoogilistele uuringutele, mille tulemusel koostatakse probleemse arenguga lapsele tugispetsialistide poolt rehabilitatsiooniplaan. Rehabilitatsiooniplaan on aluseks lapse edasise arendustegevuse planeerimisele ja läbiviimisele ka lasteaias, kui rehabilitatsiooniplaanis on esitatud lapse arengutaseme põhjalik kirjeldus ning antakse soovitusi õppe- ja kasvatustegevuste korraldamiseks.

Erivajadusega lapse arengu toetamine lasteaia toimub meeskonna- ja võrgustikutööna.

Koolieelne meeskonna/võrgustikutöö

TEGEVUS	TUGISPETSIALISTID/ ÕPETAJAD, KES ARENGUT HINDAVAD/ TOETAVAD	
	Lasteaias	Väljaspool lasteaeda
AEV MÄRKAMINE	Rühmaõpetajad (lastesõim) Lapsevanemad	Perearst Tugispetsialistid- Pere ja kodu tugikeskuses, Rajaleidjas - Logopeed, eripedagoog
LAPSE ARENGU HINDAMINE: Meditsiiniline ja psühholoogilis- pedagoogiline diagnostika	Lasteaias puudub kohapeal logopeediline abi	Tugispetsialistid- Pere ja kodu tugikeskuses, Rajaleidjas
NÕUSTAMINE: Koostöös sobiva õppevormi leidmine	Rühmaõpetajad Muusikaõpetaja Sotsiaalpedagoog	Tugispetsialistid- Saaremaa Laste ja Perede Tugikeskus, Rajaleidjas Lastekaitse spetsialist
SEKKUMINE: AEV lapse õpetamine	Rühmaõpetajad Muusikaõpetaja Lapsevanemad Õpetaja abi	Tugispetsialistid- Saaremaa Laste ja Perede Tugikeskus, Rajaleidjas

Lapsevanem pöördub probleemi korral Saaremaa Laste ja Perede Tugikeskusesse. Sinna pöördudes ei pea vanem kaasa võtma lasteaia poolset hetkeolukorra kirjeldust. Tugikeskusest saab laps esmatasandil abi. Kui seal leitakse, et laps vajab lisaabi, siis pöörduakse Rajaleidjasse. Spetsialistid annavad tagasisidet lapsevanematele ja vanem otsustab, kas ta jagab seda ka lasteaiaiga.

Erivajadustega laste arengu toetamise korraldus ja tugiteenuste rakendamine

Erivajadustega lapsega tehtav töö lähtub konkreetse lapse erivajadustest ja arengutasemest. Sellest lähtuvalt viiakse läbi rühma nädalakava alusel kohandatud tegevusi (lihtsustatud või keerulisem ülesanded) või individuaalseid tegevusi. Vajaduse korral koostatakse individuaalne arenduskava (IAK).

Individuaalse arenduskava koostamine on meeskonnatöö, millest võtavad osa rühma õpetajad ja lapse lapsevanemad. Vajaduse korral kaasatakse õpetajate abid, lasteaia muusikaõpetaja ja teised tugispetsialistid.

Meeskonnatööna hinnatakse lapse olemasolevaid oskusi ja erivajadust. Võetakse arvesse Pere ja kodu tugikeskuse tugispetsialistide nõuandeid lasteaiale. Sõnastatakse ühised tegevuse eesmärgid ja tegevused. Vajadusel tehakse muudatusi lapse kasvukeskkonnas. Meeskonnana koostatakse individuaalne arenduskava (IAK) lapse arengu toetamiseks kindlaks ajavahemikuks. Perioodi lõpus tuleb meeskond uuesti kokku ja olenevalt lapse saavutatud arengutasemest analüüsitakse, kas tuleks jätkata IAK rakendamist.

6. KOOSTÖÖ

6.1. KOOSTÖÖ LASTEVANEMATEGA

Koostöö põhimõtted:

- Hea koostöö lasteaia ja pere vahel tagab parima toetuse lapse arengule;
- Perekond kannab peamist vastutust lapse kasvatamise, hoolitsuse ja arengu eest;
- Lasteasutuse pedagoogid austavad perekonna kasvatuspõhimõtteid, teevad lapsevanemaga lapse arengu ja õppimise soodustamiseks koostööd, mis toetub vastastikusele usaldusele ja lugupidamisele;
- Lasteaia pedagoogid hoiavad lapse ja pere kohta käivat infot konfidentsiaalselt.

Koostöö korraldus

Lasteaia üldine koostöö peredega

Lasteaia koostöö lastevanematega	Peredel on võimalus külastada lasteaia üritusi
	Lastevanematel võimalus teha ettepanekuid ja pakkuda koostööd õppetegevuse läbiviimise, ühisürituste kohta
	Lastevanematel on võimalus anda hinnang lasteaia tegevuse kvaliteedile Selleks korraldatakse rahulolu küsitlusi.
	Vähemalt üks kord aastas toimuvad lastevanemate rühma koosolekud
	Koolieelikute vanematega toimub lõpuürituste koosolek
	Lasteaias on vanematest koosnev hoolekogu. Hoolekogu koosneb igast rühmast valitud lastevanemate esindajatest, lasteaia juhust ja valla esindajast.
	Igast rühmast valitakse asendusliikmed , kes abistavad rühma ürituste korraldamisel ja toetavad otsustes hoolekogu liiget, vajadusel asendab hoolekogu liiget hoolekogu koosolekul.
	Lasteaial on koos kooliga kodulehekülg, mis kajastab lasteaia ja koolielu, jagab kiiret infot
	Lasteaed osaleb programmis „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“. Lastevanematele antakse tagasisidet programmist ja tehakse koostööd teemade leidmisel.
	Uutele peredele korraldatakse lasteaia tutvumise päev.

Rühmaõpetaja koostöö lastevanematega

Rühmaõpetaja koostöö lastevanematega	Pereliikmetele pakutakse võimalust külastada rühma, osaleda rühma tegemistes
	Õpetajad tutvustavad lastevanematele lasteaia kodukorda
	Õpetajad tutvustavad lastevanematele rühma tegevuskava, lasteasutuse õppekava, nädalaplaane
	Arenguvestlused viiakse läbi üks kord õppeaasta lõpus ja vastavalt vajadusele või lapsevanema soovile õppeaasta jooksul
	Õhtuti annab õpetaja lapsevanemale tagasisidet lapse päevast
	Õpetajad nõustavad lastevanemaid õppe- ja kasvatusküsimustes
	Rühmaõpetajad korraldavad koostöös muusikaõpetajaga ühisüritusi peredele
	Lastevanematele info kiiremaks edastamiseks on koostatud rühmades lastevanemate listid

6.2. KOOSTÖÖ KOOLIGA JA TEISTE LASTEAEDADEGA

Koostöö teiste maakonna lasteaedadega

Koostöö teiste maakonna lasteaedadega	Ühised nõupidamised, seminarid, õppepäevad, kursused, alushariduse konverents
	Töötavad aineseksioonid: direktorid, muusikaõpetajad, logopeedid, lasteaiaõpetajad.
	Lahtiste tegevuste külastused teistes lasteaedades.

Koostöö kooliga

Koostöö kooliga	Ühised üritused- advendihommikud, EV aastapäeva tähistamine, Tähed muusikas, koolieelikud kooliga tutvumas, koolieelikud osalised Aabitsapeol
	Kooliõpetajate ja lasteaiaõpetajate ühised infotunnid ja koosolekud, koolitustest tagasiside andmine, loetud raamatute tutvustamine jne.
	Koolikaardi edastamine kooli

7. ÕPPEKAVA UUENDAMISE JA TÄIENDAMISE KORD

- Lasteaia õppekava peab olema vastavuses alushariduse riikliku õppekavaga.
- Lasteaia õppekava on arenev dokument, mis muutub koos ajaga.
- Lasteaia õppekava on koostatud lasteaia pedagoogide poolt.
- Lasteaia õppekava on vastu võetud pedagoogilises nõukogus ja kinnitatud direktori allkirjaga.
- Lasteaia õppekava vaadatakse üle iga õppeaasta alguses lasteaia pedagoogide poolt.
- Lasteaia õppekava parendus- ja muudatusettepanekuid võivad esitada kõik pedagoogilise nõukogu. Ettepanekud arutatakse läbi ja võetakse vastu pedagoogilises nõukogus.
- Lasteaia õppekava uuendamise korra eest vastutab lasteasutuse direktor.

NÄDALA TEEMA:

AEG:

<i>Mina ja keskkond</i>	
<i>Matemaatika</i>	
<i>Keel ja kõne</i>	
<i>Kujutavad tegevused</i>	
<i>Sotsiaalne kasvatus</i>	
<i>Muusika</i>	
<i>Liikumine</i>	
<i>Mäng</i>	

	<i>E</i>	<i>T</i>	<i>K</i>	<i>N</i>	<i>R</i>
<i>HOMMIKU- RING</i>					
<i>RAAMATU- KESKUS</i>					
<i>LAUAMÄNG</i>					
<i>KUNSTI- KESKUS</i>					
<i>EHITUS- KESKUS</i>					
<i>TEADUS- KESKUS</i>					
<i>LOOV- MÄNG</i>					
<i>VEEMÄNG</i>					
<i>INDIVI- DUAALNE TÖÖ/ VAATLUSED</i>					
<i>ÕUES</i>					
<i>MUU TEGEVUS</i>					
<i>KASUTATUD KIRJANDUS</i>					

*MUUSIKA/
LIIKUMINE*

M
u
s
i
k
a
L
i
k
u
m
i
n
e

Rütmika

Liikumin
e

KÜSITLUSLEHT LAPSEVANEMALE LASTEAEDA TULLES

LISA 2

LAPSE NIMI .....

LAPSE VANUS .....

Milline on Teie lapse tervis (kas tal on millegi vastu allergiline, on tal kroonilisi haigusi)?

.....
.....

Kas ja millisel kellaajal on laps harjunud magama? Millised on tema harjumused uinumisel (lutt, unejutt, kaisuloom jms)?

.....
.....

Millised on Teie lapse suhted teiste lastega? .....

.....

Kui palju Te keskmiselt viibite oma lapsega õues? .....

.....

Teie pere ootused, soovid ja ettepanekud lasteaia personalile .....

.....
.....
.....

Kuupäev ..... Allkiri .....